

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені Ігоря Сікорського»
Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра міжнародної економіки**

До захисту допущено: Завідувач кафедри

_____ Сергій ВОЙТКО

«__» _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на здобуття ступеня бакалавра за освітньо-професійною програмою «Першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти» спеціальності 051 «Економіка»**

**на тему: «Забезпечення сталого розвитку підприємств на основі реалізації міжнародних
інвестиційно-інноваційних проєктів»**

Виконав:

студент IV курсу, групи УС-72

Алфьоров Олександр Миколайович _____

Керівник:

д.е.н, доцент кафедри

міжнародної економіки,

Скоробогатова Наталя Євгеніївна _____

Рецензент:

Доцент кафедри менеджменту,

кандидат економічних наук, доцент

Артеменко Ліна Петрівна _____

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає
запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студент _____

Київ – 2021 року

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра міжнародної економіки

Рівень вищої освіти — перший (бакалаврський)

Спеціальність — 051 «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Сергій Войтко

«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломний проєкт (роботу) студенту

Алфьорову Олександр Миколайовичу

1. Тема проєкту «Забезпечення сталого розвитку підприємств на основі реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів», Керівник роботи д.е.н, доцент кафедри міжнародної економіки, Скоробогатова Наталя Євгеніївна затверджені наказом університету від 21.05.2021 року № 1248-с.

2. Термін подання студентом роботи 31 травня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: інформаційну основу дослідження становлять періодичні та монографічні видання, матеріали науково–практичних конференцій, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Світового Банку, Організації економічного співробітництва та розвитку, річні звіти про фінансові та нефінансові результати діяльності підприємств та галузей господарства.

4. Зміст роботи:

а) вступ;

б) теоретична частина:

- розкрити сутність сталого розвитку суспільства на макро- та мікрорівнях;
- визначити особливості інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств;
- провести аналіз методичних підходів до оцінювання ефективності реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів;

б) аналітична частина:

- проаналізувати сталий розвиток вітчизняних та зарубіжних підприємств;
- проаналізувати реалізацію міжнародної інвестиційно-інноваційної діяльності;
- виявити проблеми інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств задля їх сталого розвитку;

в) рекомендаційна частина:

- визначити перспективи реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів задля досягнення цілей сталого розвитку;
- запропонувати механізм інвестиційно-інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств;
- запропонувати удосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів.

г) висновки;

д) список літератури;

е) додатки.

5. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу: не менше 5 рисунків та не менше 5 таблиць.

6. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Закріплення студента за науковим керівником дипломної роботи.	01.09.2020–18.09.2020	
2.	Вибір теми дипломної роботи та затвердження її на засіданні кафедри.	21.09.2020–16.10.2020	
3.	Розробка змісту дипломної роботи та видача завдання керівником.	19.10.2020–30.10.2020	
4.	Підписання завідувачем кафедри листа «Завдання на дипломну роботу студенту».	02.11.2020–04.11.2020	
5.	Підбір літератури за темою дипломної роботи та її аналіз.	05.11.2020–30.11.2020	
6.	Підготовка теоретичного розділу та погодження його змісту з керівником дипломної роботи.	31.12.2020	
7.	Проведення аналізу об'єкта економічного дослідження.	01.01.2021–26.02.2021	
8.	Узагальнення результатів аналізу та виявлення невикористаних резервів у діяльності досліджуваного об'єкту.	01.03.2021–15.03.2021	
9.	Завершення підготовки другого розділу.	19.03.2021	
10.	Розробка та обґрунтування удосконалень, які є основою третього, рекомендаційного розділу.	22.03.2021–19.04.2021	
11.	Узагальнення отриманих наукових результатів всієї роботи та підготовка загальних висновків.	20.04.2021–26.04.2021	
12.	Оформлення дипломної роботи та перевірка її науковим керівником.	27.04.2021–17.05.2021	
13.	Доопрацювання дипломної роботи задля усунення виявлених керівником недоліків.	18.05.2021–24.05.2021	
14.	Проведення попереднього захисту та оформлення відгуку науковим керівником.	25.05.2021–28.05.2021	
15.	Подання дипломної роботи на перевірку на плагіат і проходження нормконтролю.	до 31.05.2021	
16.	Надання дипломної роботи рецензенту. Підготовка рецензентом офіційної рецензії за встановленим зразком.	27.05.2021–31.05.2021	
17.	Підготовка доповіді та наочних матеріалів до захисту.	01.06.2021–04.06.2021	
18.	Захист дипломної роботи перед ЕК.	згідно із затвердженим графіком	

Студент

_____ (підпис)

Науковий керівник роботи

_____ (підпис)

Олександр АЛФЬОРОВ

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Наталія СКОРОБОГАТОВА

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

РЕФЕРАТ

Сторінок 80	Рисунків 10	Таблиць 8	Додатків 2
Дослідження на прикладі:	вітчизняних та зарубіжних підприємств		
Мета дослідження:	теоретичне обґрунтування, вироблення науково-методичних засад і практичних пропозицій, спрямованих на удосконалення забезпечення сталого розвитку підприємств на основі реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів.		
Завдання дослідження	<p>визначено сутність сталого розвитку суспільства на макро- та мікрорівнях;</p> <p>розглянуто особливості інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств;</p> <p>проведено аналіз методичних підходів до оцінювання ефективності реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів;</p> <p>здійснено аналіз сталого розвитку вітчизняних та зарубіжних підприємств;</p> <p>виконано аналіз реалізації міжнародної інвестиційно-інноваційної діяльності</p> <p>виявлено проблеми інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств задля їх сталого розвитку;</p> <p>розглянуто перспективи реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів задля досягнення цілей сталого розвитку;</p> <p>досліджено формування механізму інвестиційно-інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств;</p> <p>запропоновано удосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів.</p>		
Предмет дослідження:	теоретичні, методологічні та прикладні аспекти інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств.		
Об'єкт дослідження:	процес інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств.		

Ключові слова: інновація, інноваційний проєкт, інвестиційний клімат, конкурентоспроможність, міжнародне кредитування, ефективність, економічний розвиток, сталий розвиток.

АНОТАЦІЯ

Алфьоров Олександр Миколайович. Забезпечення сталого розвитку підприємств на основі реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів. – Рукопис.

Бакалаврська дипломна робота напряму підготовки 051 «Економіка», спеціалізації «Міжнародна економіка». – Національного технічного університету України КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2021.

Сучасні економічні і геополітичні виклики в світовому співтоваристві, несприятливий вплив пандемії детермінують необхідність забезпечення реалізації етапу форсованого інноваційного розвитку в господарському механізмі країни, перехід до цифрової економіки та технологічним ініціативам на основі вирішення проблеми імпортозаміщення. При цьому широкі можливості стійкого зростання і підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки обумовлюються наявністю значних запасів різних видів ресурсів, так і посиленням уваги комерційних структур до питань формування і модифікації компетенцій їх раціонального використання, інтегрування численних ресурсних потоків, перш за все, інноваційних процесів.

У ході виконання проєкту (роботи) запропоновано удосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів, розглянуто перспективи реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів задля досягнення цілей сталого розвитку, виявлено проблеми інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств задля їх сталого розвитку, здійснено аналіз сталого розвитку вітчизняних та зарубіжних підприємств та розглянуто перспективи реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів задля досягнення цілей сталого розвитку.

ANNOTATION

Alforov Oleksandr Mykolayovich. Ensuring sustainable development of enterprises based on the implementation of international investment and innovation projects. - Manuscript.

Bachelor's thesis in the direction of training 051 «Economics», specialization «International Economics». - NTUU «Igor Sikorsky KPI». - 2021.

Modern economic and geopolitical challenges in world cooperation, the adverse impact of the pandemic reduce the need to ensure the implementation of the stage of forced innovation in the economy of the country, which is moving to a digital economy and technological initiatives based on import problems. In addition, the wide opportunities for sustainable growth and increasing the competitiveness of the domestic economy are due to the presence of significant reserves of various types of resources and increasing attention of commercial structures to the formation and modification of competencies for their rational use, integration of net resource flows, especially innovation processes.

During the project implementation it is proposed to improve methodological approaches to assessing the effectiveness of international investment projects, expanding prospects for innovation and investment projects to achieve sustainable development goals, identified problems of investment support of enterprises of innovative activities of enterprises engaged in their sustainable development, open analysis sustainable development of domestic and foreign enterprises and considered the prospects for innovation and investment projects to achieve sustainable development goals.

Зміст

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ.....	12
1.1 Сутність сталого розвитку суспільства на макро- та мікрорівнях	12
1.2. Особливості інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств	20
1.3. Аналіз методичних підходів до оцінювання ефективності реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів.....	29
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	39
2.1. Аналіз сталого розвитку вітчизняних та зарубіжних підприємств	39
2.2 Аналіз реалізації міжнародної інвестиційно-інноваційної діяльності	44
2.3 Проблеми інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств задля їх сталого розвитку	50
Висновки до розділу 2	53
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ.....	55
3.1. Перспективи реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів задля досягнення цілей сталого розвитку.....	55
3.2 Формування механізму інвестиційно-інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств	61
3.3. Удосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів.....	65
Висновки до розділу 3	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність. Сучасні економічні і геополітичні виклики в світовому співтоваристві, несприятливий вплив пандемії детермінують необхідність забезпечення реалізації етапу форсованого інноваційного розвитку в господарському механізмі країни, перехід до цифрової економіки та технологічним ініціативам на основі вирішення проблеми імпортозаміщення. При цьому широкі можливості стійкого зростання і підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки обумовлюються як наявністю значних запасів різних видів ресурсів, так і посиленням уваги комерційних структур до питань формування і модифікації компетенцій їх раціонального використання, інтегрування численних ресурсних потоків, перш за все, інноваційних процесів.

Теоретичні та практичні засади забезпечення сталого розвитку підприємств на основі реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів досліджували такі науковці: Войтко С., Гончарова Н.М., Гриценко А.А., Драгомирецька Н., Загорський В. С., Крамаренко К.М., Кухарук А., Змітрович Д., Ляшук К.П., Петруха С. В., Стахов Б. В., Пилипенко С.М., Скоробогатова Н. Є., Хаустова В. Є. та багато інших.

Метою написання дипломної роботи є теоретичне обґрунтування, вироблення науково-методичних засад і практичних пропозицій, спрямованих на удосконалення забезпечення сталого розвитку підприємств на основі реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів.

Для досягнення мети дипломної роботи будуть виконані такі завдання:

- визначено сутність сталого розвитку суспільства на макро- та мікрорівнях;
- розглянуто особливості інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств;

- проведено аналіз методичних підходів до оцінювання ефективності реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів;
- здійснено аналіз сталого розвитку вітчизняних та зарубіжних підприємств - у самому тексті проаналізуєте спочатку загалом, а потім на прикладі декількох підприємств обраної сфери;
- виконано аналіз реалізації міжнародної інвестиційно-інноваційної діяльності;
- виявлено проблеми інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств задля їх сталого розвитку;
- розглянуто перспективи реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів задля досягнення цілей сталого розвитку;
- досліджено формування механізму інвестиційно-інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств;
- запропоновано удосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів.

Об'єктом дослідження є процес інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні аспекти інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств.

До основних загальнонаукових методів дослідження, які використані автором, відносяться: діалектичний метод пізнання; логічний та формально-логічний методи; метод порівняння, узагальнення, систематизації та синтезу (при дослідженні суті сталого розвитку та інноваційно-інвестиційної діяльності); групування, статистичні, математичні, графічного аналізу, (при оцінці показників інноваційного розвитку України); системний і комплексний підходи, економіко-статистичні, методи прогнозування (для визначення шляхів удосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів).

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані та обґрунтовані в дипломній роботі висновки та пропозиції можуть бути використані для оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів та висновки, списку використаної літератури. Загальний обсяг дипломної становить 80 сторінок, список використаних джерел включає 50 найменувань. Дипломна робота містить в основному тексті 8 таблиць, 10 рисунків, а також окремо 2 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

1.1 Сутність сталого розвитку суспільства на макро- та мікрорівнях

Концепція сталого розвитку стала закономірним виразом еволюції наукової думки, позначивши перехід до нового бачення пріоритетів глобального соціально-економічного розвитку. Будучи міждисциплінарним науковим феноменом, що зародився в кінці 60-х - початку 70-х рр. XX століття, дана концепція зазнала значної трансформації. Залежно від переважаючого в той чи інший період часу наукового підходу, змінювалася інтерпретація самого поняття «сталий розвиток» [13].

В роботі Зайцевої Л. О. приведена періодизація еволюції концепції сталого розвитку (рис.1.1) [12].

Вважаємо, що еволюцію сталого розвитку доцільно поділити на два етапи:

- 1) з середини XX ст. до 1992 р - етап формування окремих положень концепції;
- 2) з 1992 по теперішній час - етап нормативного закріплення і подальшого вдосконалення концепції.

Поява концепції сталого розвитку, яка є однією з найбільш поширених і підтримуваних світовою спільнотою, відносять до 80-х років XX століття, до того періоду, коли колишня концепція, орієнтована на охорону навколишнього середовища, була піддана перегляду в зв'язку з дестабілізацією екологічної ситуації. У 1987 р Всесвітня комісія ООН по навколишньому середовищу і розвитку актуалізувала проблему пошуку нової моделі розвитку, опублікувавши доповідь «Наше спільне майбутнє», що відображає основні підходи щодо забезпечення сталого розвитку (sustainable development) [38].

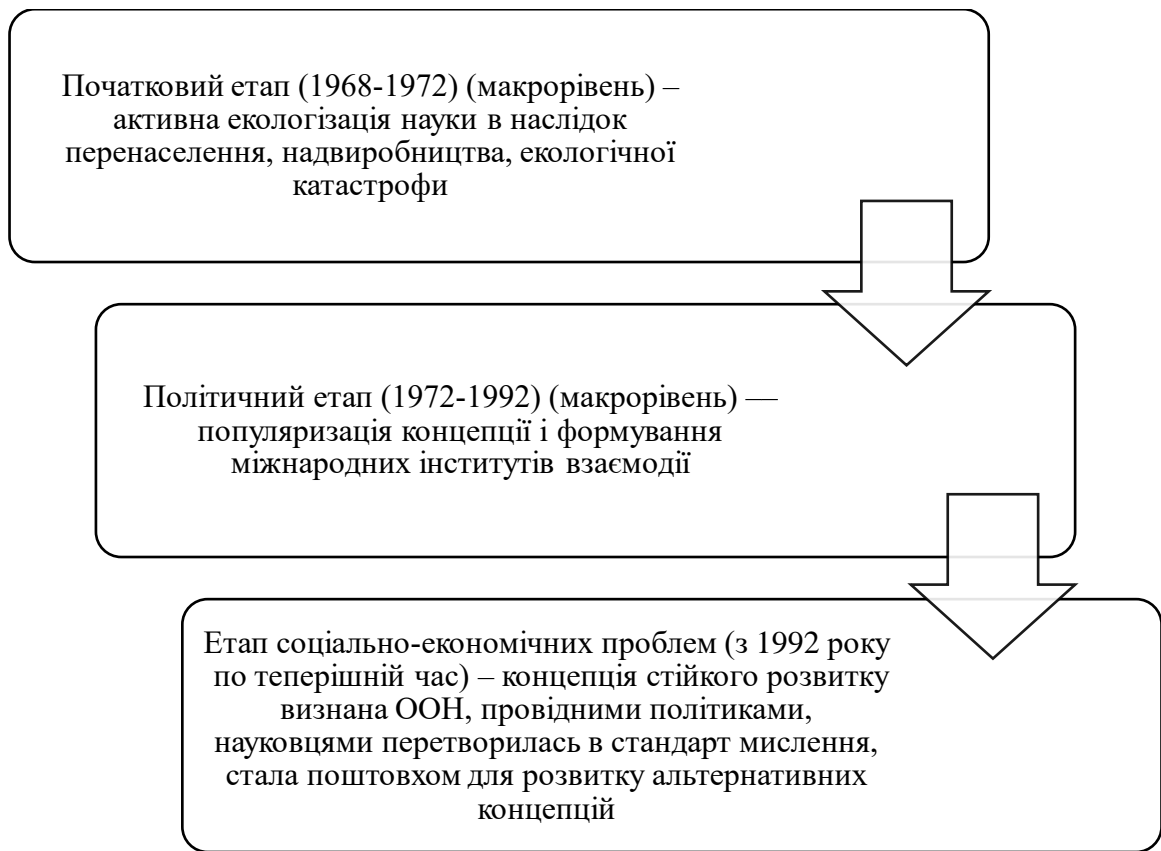

Рис.1.1. Етапи еволюції концепції сталого розвитку [12]

Розглянутий термін у своїй першооснові походить від біологічного терміну «sustainability», що означає такий розвиток популяції, при якому: цілісність його екосистеми не руйнується; життєдіяльність останньої не пригнічує функціонування популяції [18].

Термін «sustainable development» важко перевести на українську мову, при дослівному перекладі він звучить як «підтримує розвиток», «розвиток, допустимий або узгоджене зі станом природи і її законами», «підтримка розвитку». Однак, як впливає з аналізу, найкраще в українській мові прижився термін «сталий розвиток».

Розглянемо підходи вітчизняних авторів до визначення сутності поняття сталий розвиток (табл.1.1).

Підходи до визначення сутності поняття «сталий розвиток»

Автор	Визначення
Молоканова В. М.	«задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [28, с.87]
Хаустова В. Є.	«пов'язаний з формуванням принципово нового ставлення до людини, з одного боку, як суб'єкта еколого-економічної системи, з іншого – як головної мети її розвитку» [41, с.272]
Загорський В. С.	«послідовне поліпшення одного стану іншим в силу позитивного зростання і збалансованої взаємодії складових економічної системи в довгостроковому інтервалі часу» [22с.31]
Васильєва О. І., Васильєва Н. В.	«регульований процес гармонізації соціальних, економічних і екологічних складових продуктивних сил, спрямованих на використання, збереження та поетапне відновлення цілісності природного середовища, створення можливостей та досягнення високої якості життя людей» [2, с.77]
Харазішвілі Ю.М.	«концепція встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному та здоровому довкіллі» [36, с.16]
Пилипенко С.М.	«сталий розвиток підприємства – це процес постійних якісних змін, спрямованих на підвищення ефективності та результативності його діяльності, шляхом формування й реалізації стратегії розвитку, досягнення стратегічних цілей на засадах гармонізації та збалансування його підсистем, а також збереження довкілля» [34, с.82]
Чех Л.М., Корогодова О.О	«конкурентні переваги підприємства, з одного боку, виступають чинником сталого розвитку підприємства» [42, с.48]
Скоробогатова Н. Є.	«сталий розвиток суспільства визначається збалансованістю його розвитку в економічному, соціальному та екологічному аспектах» [38, с.391]

Отже, незважаючи на велику різноманітність у визначенні, основним завданням сталого розвитку проголошується гармонійний розвиток всіх аспектів функціонування сучасного суспільства. Слід підкреслити, що необхідною передумовою сталого розвитку задоволення найбільш важливих для життя потреб всіх людей і надання всім можливості задовольняти свої прагнення до кращого життя в рівній мірі.

До загальних властивостей сталого розвитку економічних систем (об'єктів, суб'єктів) на будь-якому рівні господарської діяльності можна віднести наступні [15]:

1. Комплексність базових цілей (базова мета повинна враховувати можливості досягнення цілей і потенціал як самої системи, так і її елементів, а також цільові

функції і обмеження зовнішнього середовища: сусідніх або більш масштабних систем).

2. Нарощування і розкриття потенціалу (реалізація обраних цілей повинна відбуватися через розкриття наявного у системи потенціалу, але при цьому бажано, щоб цей потенціал підтримувався, а краще нарощувався в довгостроковому періоді).

3. Урахування протиріч розвитку (рішення системою одних проблем одночасно породжує інші, для стійкого розвитку кількість і якість протиріч не повинно призводити до досягнення порогу відмирання системи).

4. Зв'язок зовнішніх і внутрішніх факторів системи (необхідність врахування можливостей і загроз, які визначаються зовнішнім середовищем системи при формуванні і функціонуванні внутрішніх елементів).

5. Адаптивність (зберігаючи базову мету розвитку, система повинна бути гнучкою в оперативному плані) [2].

6. Стратегічний підхід (стійкість системи неможлива без вироблення довгострокових планів розвитку).

7. Ефективні інструменти отримання і обробки інформації для прийняття рішень (інформація дозволяє знизити невизначеність, краще оцінити можливості і ризики розвитку, згладити його суперечності).

8. Інноваційність діяльності (в сучасних умовах інноваційність є одним з найбільш значущих чинників нарощування потенціалу системи).

9. Витратність (створення захисних механізмів, резервів тощо. Призводить до того, що стійкість в цьому сенсі антагоністично ефективному досягненню базових цілей в умовах невизначеності).

10. Вимоги до стійкості системи необов'язково повинні зводитися до стійкості її елементів (наприклад, стійкість фірми може не припускати стійкості кадрового складу) [38].

В ідеалі сталий розвиток забезпечується тоді, коли всі перераховані властивості присутні у взаємозв'язку і діють спільно. Однак існування протиріч між

ними, особливості наявних у системи цілей і потенціалу, а також її зовнішнє середовище припускають розстановку пріоритетів, при якій в певні періоди часу сталого розвитку сприяють одні найбільш значимі властивості, а в інші - інші. Разом з тим тривале нехтування навіть одним з перерахованих властивостей приводить до зниження можливостей сталого розвитку.

Хаустова В. Є., Омаров Ш. А. зазначають, що якість життя людей і стан суспільства знаходяться під впливом сукупності економічних, соціальних й екологічних факторів та виділяють індикатори сталого розвитку за рівнями: Глобальний, державний, регіональний та локальний [41, с.271].

Класифікація чинників сталого розвитку, як правило, здійснюється в рамках двох представлених укрупнених груп. Зовнішні та внутрішні фактори з урахуванням їх подальшої угруповання можна поділити за такими категоріями: зовнішні чинники - як умови (обставини) і стану сфер взаємодії підприємства, внутрішні чинники - як напряму (підсистеми), завдання (відповідно до ступеня їх виконання), результати (показники) діяльності підприємства.

Фактори-умови відображають ті обставини у зовнішньому середовищі, в рамках яких підприємство здійснює свою діяльність і які, як правило, пов'язані з ситуацією в різних областях економіки, політики та ін. Крім того, серед зовнішніх чинників існують і такі, які за своїм змістом є характеристикою стану тих сфер, в яких підприємство може здійснювати взаємодію, наприклад, з постачальниками, споживачами, конкурентами.

Внутрішні чинники насамперед поділені нами на напрямки, тобто по підсистемах підприємства - наприклад, маркетинг, фінанси, кадри та ін. При цьому, як показав аналіз, багато авторів не просто виділяють такі напрямки, а вказують в якості факторів показники по ним, результати діяльності підприємства в їх розрізі, наприклад, продуктивність праці, рівень заборгованості та ін. Цікаво, що цілий ряд факторів можна віднести до групи завдань, які підприємство ставить перед собою і вирішення яких необхідне для досягнення стійкого рівня розвитку. Однак слід

зауважити, що дані фактори за своїм формулюванням можуть відображати як безпосередньо завдання, наприклад підвищення ефективності, поліпшення умов праці, впровадження технологій, розробка сценаріїв, так і якусь характеристику, яку підприємство або його підсистема набуває (або не набуває) в результаті вирішення певних задач, наприклад, можливість реалізації вироблених матеріальних благ, здатність до нарощування виробництва, інвестиційна привабливість та ін.

Найбільш широко в наукових дослідженнях представлені зовнішні чинники сталого розвитку, які можна розглядати в якості умов (обставин), в рамках яких підприємства здійснюють свою діяльність.

Науково-технологічні чинники представлені інноваційною активністю, управлінням соціально-економічними системами, державною підтримкою науково-інноваційної діяльності. На інноваційну стійкість впливають інноваційна стратегія, здатність до сприйняття нововведень, гнучкість і орієнтація на поліпшення, наявність перспектив і розробка сценаріїв розвитку, мотивація і інвестиційна привабливість (завдання).

Серед внутрішніх чинників ряд авторів виділяють наявність відокремленого контура антикризового управління в системі менеджменту, варіабельність стратегій, розвиненість систем менеджменту якості, використання процесно-орієнтованого управління з урахуванням самонастроювання підприємства, інтеграцію, ресурсну забезпеченість, технологічність виробництва. Дані фактори можна віднести до факторів-завдань, вирішення яких необхідне для ефективною та результативною діяльності підприємства.

В цілому проведений аналіз і систематизація показали, що зовнішні чинники сталого розвитку досить визначені і не викликають труднощів при їх класифікації. З іншого боку, показники, які використовуються в якості внутрішніх чинників сталого розвитку, являють собою види стійкості (фінансова, кадрова та ін.), а також показники, які за своїм смисловим змістом характеризують їх.

Фактори-напрямки вказують на ті підсистеми підприємства, стійкість яких якраз і визначається. На наш погляд, подібне розгляд чинників сталого розвитку є некоректним.

По-перше, фактор як рушійна сила має при грамотному управлінні приводити до заданого результату, який власне і виражається в певних показниках і в кінцевому підсумку в стійкості по її видам і рівні сталого розвитку. По-друге, при проведенні подальшої оцінки факторів і самого стійкого розвитку виникає дублювання у використанні показників. У зв'язку з цим найбільш доцільно вдаватися до розгляду чинників сталого розвитку з позиції завдань - як в їх безпосередній інтерпретації, так і через характеристику, яку набуває підприємство в результаті їх вирішення.

Спільними для будь-якого рівня аналізу є і базові фактори, що обмежують потенціал сталого розвитку. Оскільки більшість цілей та рішень в області даного розвитку визначаються і приймаються людьми, то крім ресурсних обмежень, багато в чому ці фактори пов'язані з мотивацією осіб, які приймають рішення [12]. Сутність мотиваційних проблем, що обмежують можливості сталого розвитку економічних систем, можна звести до наявності наступних чинників:

1. Невизначеність (брак інформації).
2. Пріоритет егоїзму у широкого загалу населення і / або груповий егоїзм.
3. Відмінності в підходах до оцінки справедливості прийнятих рішень.
4. Протиріччя між цілями (інтересами) елементів системи, суміжними системами або системами більш високого порядку [37].

Розглянемо особливості підходів до дослідження економічних систем на макро- і мікрорівні, які визначаються відмінними властивостями систем різного рівня (табл.1.2).

Зауважимо, що в табл.1.1 не відображені всі рівні аналізу сталого розвитку. Наприклад, відсутній рівень сталого розвитку територій або кооперативні форми господарювання, а також рівень взаємодії груп країн (економічні союзи та ін.). Це

зроблено для спрощення представленої моделі і не порушує загальної спрямованості зміни властивостей систем того чи іншого порядку [41].

Таблиця 1.2

Фактори, що визначають відмінності в методології досліджень сталого розвитку на різних рівнях аналізу [18;37]

Ознаки	Рівень аналізу			
	Нано (на рівні індивіда)	мікро	Макро	Глобальний (між країнами)
Рівень узагальнення і абстракції при прийнятті рішень	Мінімальний	Нижче середнього	Вище середнього	Максимальний
Базова мета сталого розвитку	Рішення індивідуальних проблем (зростання задоволеності)	Формування та використання приватних благ	Виробництво суспільних благ	Вирішення глобальних проблем
Складність системи і зростання невизначеності	Мінімальна	Нижче середнього	Вище середнього	Максимальна
Швидкість прийняття та реалізації рішень	Максимальна	Вище середнього	Нижче середнього	мінімальна
Можливості об'єктивного контролю результатів роботи системи управління	Максимальні	Вище середнього	Нижче середнього	мінімальні

Найважливішим розмежуванням рівнів аналізу сталого розвитку є відмінності в його основоположних цілях. Чим вищий рівень аналізу, тим пріоритетніше стають спільні цілі (громадські або глобальні блага), з позицій яких ми будемо оцінюватися результати сталого розвитку [18].

Малі системи відчують на собі вплив більш великих систем, або будучи їх невід'ємною частиною, або сприймаються як елемент зовнішнього середовища перших. Так, під впливом глобалізації останнім часом відбуваються значні зміни процесів споживчого вибору населення [8].

Отже, термін «сталий розвиток» може застосовуватися на будь-якому рівні досліджень економічних явищ і процесів, що визначається єдністю базових методологічних підходів, схожістю властивостей і мотиваційних проблем сталого

розвитку на макро- і мікрорівні. У широкому сенсі, доцільно визначити поняття «сталий розвиток» як процес змін, спрямований на реалізацію базових (в обумовленій вище трактуванні) цілей керованої системи на основі балансу процесів розкриття та підтримки її потенціалу, а також поточної і прогнозованої динаміки факторів зовнішніх і внутрішніх обмежень.

1.2. Особливості інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів задля сталого розвитку підприємств

Інноваційна діяльність - це науково - дослідницька діяльність, що проводиться самим підприємством на базі спеціального конструкторського бюро (СКБ) або за замовленням науково - дослідними інститутами (НДІ). Дана діяльність спрямована на створення інноваційного продукту або технології безпосередньо впроваджуються у виробництво.

Науково - дослідні роботи на підприємстві включають ряд стадій: створення задуму і способу нового виробу, вивчення різного роду інформації, розробка технічного завдання на НДР, проведення патентного аналізу, виготовлення та випробування експериментальних зразків, зіставлення результатів експериментів, а так само захист і приймання НДР.

Розглянемо сутність інноваційних проєктів.

Крамарчук С.П. пропонує таку систему основних елементів інноваційного проєкту (рис.1.2) [25, с.253].

Рис.1.2. Основні елементи інноваційного проєкту [25, с.253]

О. Діба та Ю. Гернего виокремлюють наступні індикатори інноваційної спрямованості інвестиційного проєкту (рис.1.3) [10].

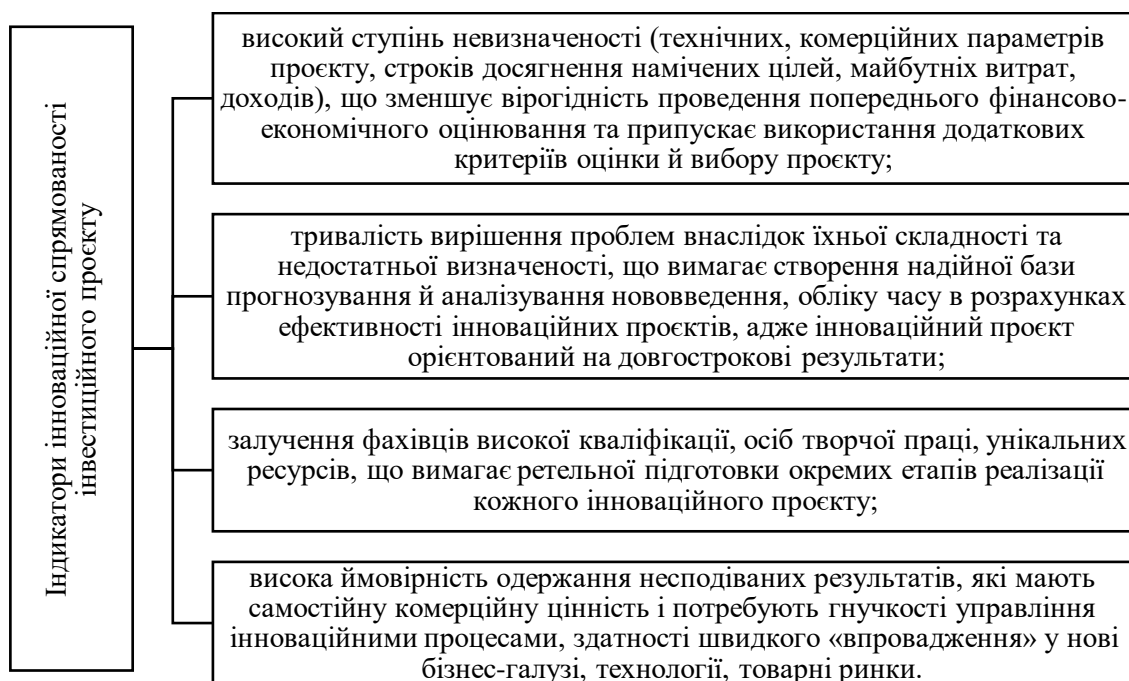

Рис.1.3. Індикатори інноваційної спрямованості інвестиційного проєкту

[10]

Розробка і впровадження інновацій в різних галузях економіки є в останні роки одним з найбільш активно розвинутих напрямком науково-технічної і виробничої діяльності.

Запорукою ефективного узгодження інтересів всіх сторін інвестиційно-інноваційного процесу, спрямованого на конкурентоспроможне розвиток як держави в цілому, так і окремих соціально-економічних систем, є виявлення і моделювання процесів взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності та інвесторів, а також об'єднання організаційних, трудових, фінансових ресурсів держави і бізнесу.

Основою сучасного інвестиційного механізму є використання передового зарубіжного досвіду та інструментарію фінансово-інвестиційного аналізу, що забезпечує досягнення основних цілей і завдань підприємства [16].

Інвестиційний механізм забезпечує раціональний вибір цілей, завдань і шляхів найбільш ефективного формування ресурсної бази та розподілу обмежених інвестиційних ресурсів [16]. Організація інвестиційною діяльністю дозволяє не тільки контролювати найважливіші фактори навколишнього середовища, але і забезпечує готовність до непередбачених ситуацій, що дозволяє приймати своєчасні та правильні стратегічні рішення.

Вирішальне значення для управління підприємством має раціональна організація інвестиційного процесу, який характеризує оптимальні шляхи досягнення цілей і завдань. Сучасні методи управління інвестиціями дозволяють забезпечити рухливість і швидкі коригування пріоритетів інвестиційної діяльності [28]. При цьому управління інвестиційною діяльністю підприємства в умовах перманентних криз повинно мати максимально можливі показники ефективності.

Досягнення ефективності інвестицій можливо за рахунок планомірного розподілу обмежених ресурсів для отримання необхідного результату [28]. Таким чином, основою сталого розвитку підприємства стає підвищення якості інвестиційної діяльності фірм. У свою чергу рішення проблем інвестицій і інновацій стає одним з напрямків сталого розвитку підприємств.

В системі управління інвестиційною діяльністю, можна виділити ряд принципів [13;38]:

Перший принцип інвестиційного механізму полягає в формуванні та використанні комплексної інформаційної бази. Підсумком проведення аналізу інвестиційної діяльності є підготовка аналітичного висновку про поточний і майбутньому фінансовому становищі підприємства і обґрунтованості планованих заходів.

Другий принцип інвестиційного механізму передбачає використання в процесі управління випереджальних і термінових індикаторів результатів інвестиційної та інноваційної діяльності. Для підготовки інноваційних проєктів, необхідна завчасне опрацювання варіантів управлінських рішень і оцінка їх впливу на результати інвестиційного процесу.

Третій принцип інвестиційного механізму полягає в оцінці адекватності грошових потоків, пов'язаних з інвестиціями та інноваціями. Оскільки управління інноваціями пов'язано з витратами і втратами то слід порівнювати витрати і доходи зі ступенем ризику. При цьому плани можуть бути реалізовані, при забезпеченні необхідними ресурсами. Компетенції і ресурси організації повинні бути сконцентровані на досягнення поставленої мети.

Четвертий принцип інвестиційного механізму має на увазі постійний моніторинг і контроль ходу реалізації проєкту інновацій, її адаптивність по відношенню до зміни зовнішніх і внутрішніх умов і ресурсного потенціалу [2].

П'ятий принцип інвестиційного механізму полягає в управлінні збалансованістю ресурсного забезпечення інновацій. Потреби програм в ресурсах і джерела забезпечення цих потреб повинні перебувати в рівновазі і відповідати один одному.

Шостий принцип інвестиційного механізму полягає в професійному підході до організації та управління інноваційним процесом. Провести аналіз можуть як фахівці підприємства під керівництвом менеджерів, так і зовнішні консультанти.

Організаційне забезпечення механізму аналізу вимагає особливих управлінських компетенцій, на які впливають умови зовнішнього середовища, специфіка підприємства, його структура та процеси.

Сьомий принцип інвестиційного механізму передбачає презентабельність результатів аналізу інноваційного процесу. Презентація результатів аналізу, на наш погляд, необхідна для залучення інвесторів, які будуть зацікавлені в стабільній роботі підприємства і отримання фінансової підтримки. Результат аналізу повинен бути позитивним, що характеризує сильні сторони і ефективність інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства [28].

Інвестиційний механізм підприємства являє собою систему принципів і методів підготовки, оцінки та реалізації найбільш ефективних інвестиційних проєктів, спрямовану на забезпечення досягнення його інвестиційних цілей.

Розробка і реалізація інвестиційних проєктів, пов'язаних з будівництвом або освоєнням нових технологій, нових видів продукції і т.д., як правило, становить інвестиційний процес [13].

Інвестиційно-інноваційний процес здійснюється у формі інновацій. Економіко-соціальні відносини, що складаються між суб'єктами соціально-економічних систем в процесі перетворення і вдосконалення техніко-економічного підґрунтя виробничих процесів, визначають сутність інновацій.

При цьому характерними рисами інновацій є такі особливості:

- відкритість, тобто необхідність постійного коригування інноваційного процесу в ході його реалізації з боку всіх основних його учасників (суб'єктів інноваційно-інвестиційного процесу);
- нелінійність, тобто відсутність можливості спрогнозувати результат інноваційного процесу на основі кількісних методів;
- висока динамічність, що виявляється в постійному розвитку і вдосконалення форм і видів інновацій і самого інноваційного процесу;

- незавершеність, що визначається постійною інтенцією на генерацію інновацій на всіх рівнях інноваційної діяльності;
- процесуальність, тобто поетапна реалізація інноваційного процесу;
- альтернативність, що виражається в наявності і можливості вибору з безлічі альтернативних варіантів інноваційного розвитку;
- імовірнісний характер, що виражається в невизначеності самого інноваційного процесу і його результатів, наслідком чого є висока ступінь комерційного ризику інноваційних проєктів;
- системність інновацій, що виявляється в тому, що за умови мобілізації всіх видів і форм діяльності здійснюється спрямований процес реалізації головної інноваційної ідеї;
- об'єктивність інновації, яка виражається в детермінованості зв'язку між інновацією і соціокультурними, історичними, виробничими та іншими обставинами і потребами, що зумовлюють її створення [30].

Ще одним важливим аспектом інвестиційно-інноваційного процесу є визначення його суб'єктів. Поняття суб'єкта інвестиційно-інноваційного процесу є дуже ємним за змістом і до теперішнього часу не має чіткого визначення на законодавчому рівні, досить активно обговорюється як юристами, так і економістами. Одним з найбільш поширених підходів в економічній літературі є поділ суб'єктів інвестиційно-інноваційно процесу на три укрупнені групи:

- суб'єкти інвестиційно-інноваційно процесу, що здійснюють регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності;
- суб'єкти інвестиційно-інноваційно процесу, здійснюють виробництво і реалізацію інновацій;
- суб'єкти інвестиційно-інноваційно процесу, які здійснюють фінансування інновацій [13].

Взаємодія названих груп суб'єктів інвестиційно-інноваційного процесу наведена на рис.1.2.

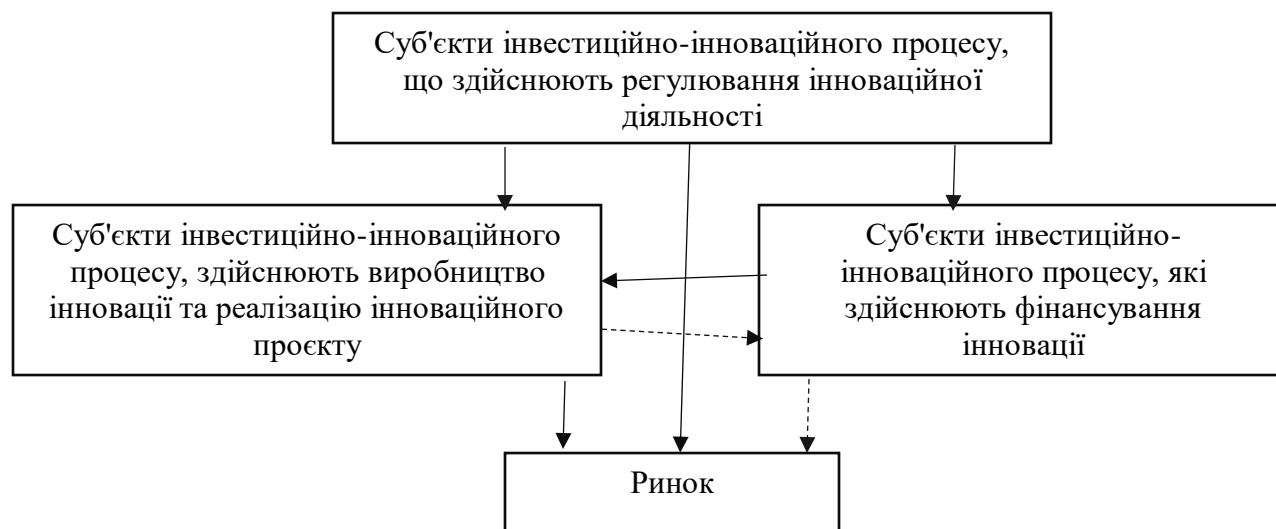

Рис.1.4. Взаємодія основних груп суб'єктів в процесі інвестиційно-інноваційної діяльності [16]

Даний підхід до виділення груп суб'єктів інвестиційно-інноваційно процесу є досить умовним, так як в окремих проектах суб'єкти, що здійснюють створення інновації та реалізацію інноваційного проекту можуть збігатися з групою суб'єктів, які здійснюють фінансування інновації (наприклад, в разі самофінансування інноваційного проекту).

До суб'єктів інвестиційно-інноваційно процесу, що здійснює регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності відносяться органи влади і організації інноваційної інфраструктури [13].

Реалізація державної інвестиційно-інноваційної політики досягається через яке відповідає сучасним умовам галузеве управління, що має форму партнерства, в функції якого входять акумулювання та аналіз проблем, оперативне прийняття найважливіших рішень, стратегічне планування, цільова підтримка великих проектів і підрядів, а також координація учасників інноваційного циклу.

У число організацій інноваційної інфраструктури входять: бізнес-інкубатори, технопарки, техноцентр, інформаційні центри, консалтингові фірми, регіональні центри інноваційної діяльності, центри трансферу технологій, технополіси, офіси по комерціалізації розробок, діяльність яких сприяє активній реалізації науково технічної творчості [16].

До спеціалізованих суб'єктах інноваційної діяльності відносяться галузеві науково-дослідні центри прикладної спрямованості; установи академічної науки і вищої школи; науково-дослідні інститути; конструкторські бюро; державні наукові центри, орієнтовані на дослідження з обслуговування державних потреб та ін. До цієї ж групи можуть бути включені фізичні особи, які створюють інновації шляхом реалізації свого інтелектуального капіталу, поза стінами наукових установ [34].

Інноваційно-активними фізичними та юридичними особами є суб'єкти ППП, що реалізують інноваційний проєкт і використовують його у своїй основній підприємницької діяльності для отримання конкурентних переваг. До даної групи потенційно можуть бути віднесені всі учасники цивільного обороту, що використовують інновації у своїй діяльності.

Як джерела самофінансування інноваційних проєктів можуть виступати власні кошти, наприклад, такі, як прибуток, нематеріальні активи, амортизаційні відрахування, вільні основні і оборотні кошти. Органами влади, як правило, фінансуються пріоритетні напрями інноваційної діяльності. Державне фінансування в сучасних умовах здійснюється у формі:

- державних і регіональних цільових інноваційних програм;
- фінансового забезпечення перспективних інноваційних проєктів на конкурсній основі (гранти, стипендії та ін.) [34].

Банківські кредити є найбільш ризикованим джерелом фінансування інновацій, так як всі види ризиків повністю лягають в цьому випадку на суб'єкта, який здійснює виробництво та реалізацію інновацій. На відміну від інших форм інвестування інноваційної діяльності венчурне фінансування відрізняється тим, що:

- фінансові кошти вкладаються у венчурний бізнес без матеріального забезпечення і без гарантії;
 - обов'язкова пайова участь інвестора в статутному капіталі фірми, тобто ризиковий капітал виступає як пайовий внесок;
 - кошти надаються на тривалий термін і на безповоротній основі [13].
- Принциповими елементами механізму інвестування інноваційного процесу є:
- насичений ринок інтелектуальної продукції з розвиненою інфраструктурою;
 - насичений інвестиційними ресурсами фінансовий ринок з розвиненою інфраструктурою;
 - система державного стимулювання інноваційної діяльності;
 - розвинена і адаптована до практики науково-методична база інвестиційно-інноваційної діяльності [37].

Динаміка інвестиційно-інноваційних процесів призводить до зміни в розвитку інших сфер, які пов'язані з ним прямо або побічно. Тому наслідком ефективного управління інвестиційно-інноваційним процесом вплине на функціонування пов'язаних з ним сфер діяльності, що в кінцевому підсумку, сприяє прискоренню розвитку господарської системи в цілому.

Таким чином, інвестиційно-інноваційні процеси в сучасних умовах визначаються сукупністю інноваційних та інвестиційних ресурсів, ефективно використання яких сприяє як підвищенню національної конкурентоспроможності на світовому ринку технологій, так і сталого розвитку господарської системи.

1.3. Аналіз методичних підходів до оцінювання ефективності реалізації міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів

В теорії на сьогоднішній день представлена велика кількість публікацій з питань оцінки ефективності інноваційних проєктів.

Проблеми оцінки ефективності інноваційної діяльності економічних систем вже протягом останніх п'ятдесяти років [2] знаходяться в центрі уваги не тільки вітчизняних, а й зарубіжних фахівців і вчених.

Багато українських вчені-економістів оцінюють ефективність інноваційної діяльності, спираючись на принципи діалектики; єдності синтезу та аналізу; ранжирування; забезпечення порівнянності між собою альтернативних варіантів; оперативності і кількісної визначеності. На практиці при оцінці ефективності інноваційної діяльності використовуються різні показники, що характеризують витрати, структуру і динаміку технологічного оновлення та інноваційного процесу. Найбільш широко застосовуються показники, що відображають питомі витрати на конструкторські розробки і науково-дослідні відкриття і інші.

В Україні застосовується безліч різних методів оцінки інноваційної діяльності, які в літературі зведені в три групи:

- методи, засновані на технократичному підході;
- методи, засновані на економічному підході;
- комплексні методи.

В основі методів технократичного підходу лежить уявлення про інноваційну діяльність підприємства як про процес реальної заміни старого обладнання новим, більш перспективним. Одним з недоліків такого підходу є те, що рішення про впровадження, прийняте на основі розрахунку порівняльної ефективності та експертної оцінки не може служити основним методом управління інноваційною діяльністю. Разом з тим в рамках технократичного підходу не наважується основне питання ефективного господарювання - оптимального розподілу обмежених ресурсів.

В економічному підході до оцінки інноваційної діяльності значуще місце займають методи з використанням вартісних показників з їх перевагами, що відображають основну мету виробництва - ефективність, достатньою простотою для практичного застосування. Саме ці показники застосовуються в процесі управління виробництвом.

Комплексний підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності є послідовне застосування як методів структурного аналізу, так і методів багатокритеріальної оптимізації визначення корисності інновацій. З точки зору прийняття рішень це дає можливість більш повно представити всі складові елементи вирішуються науково-технічних проблем в процесі створення і впровадження інновацій. При багатокритеріальній оцінці до уваги приймаються групи критеріїв, які відображають науково-технічні, економічні, виробничі та інші характеристики інноваційної діяльності.

При всій неоднозначності трьох підходів для оцінки ефективності інноваційної діяльності застосовуються методи, розроблені для оцінки довгострокових інвестиційних проєктів. Вони представлені двома групами:

- оцінка ефективності інновацій, що характеризується системою показників, що відображають кінцеві результати реалізації інновацій;
- оцінка ефективності інновацій в залежності від життєвого циклу інноваційного проєкту.

У світовій практиці для оцінки ефективності проєктів найбільш часто застосовують методи, засновані на дисконтованих оцінках, оскільки вони володіють більшою точністю, так як враховують різні види інфляції, зміни процентної ставки, норми прибутковості і т.д. Використовуючи метод дисконтування, суть якого в порівняння різночасових доходів і витрат, вибирають напрями вкладення коштів в інновації, якщо цих коштів недостатньо.

Класичним підходом до оцінки інноваційної діяльності визнається використання переважно фінансових показників, що відображають віддачу на

інвестиції, вкладені в створення і комерціалізацію інновацій. Тут прийнято визначати інтегральні показники, що характеризують ефективність інноваційного проєкту в цілому, і приватні показники, що відображають результативність використання окремих ресурсів в процесі здійснення інноваційної діяльності.

Разом з тим в зарубіжній і вітчизняній економічній літературі описані і більш сучасні моделі з оцінки ефективності інноваційної діяльності. Дані моделі, що з'явилися в кінці ХХ ст., були засновані на оцінці більш широкого кола параметрів інноваційного проєкту, пов'язували між собою різні аспекти інноваційного процесу, забезпечували взаємодію між показниками інноваційної діяльності та стратегічними цілями розвитку підприємства. До них відносяться моделі, в основу яких закладено застосування багатокритеріального і інтегрованого підходів до оцінки ефективності інноваційних проєктів.

Глобальний тренд суспільного розвитку, пов'язаний з переорієнтацією світової і національної економіки переважно на інноваційний шлях розвитку, вимагає подальшого продовження досліджень в даному науковому напрямку. Як і раніше актуальною залишається проблема забезпечення комплексної оцінки ефективності інноваційного проєкту з урахуванням його специфічних особливостей.

Для визначення ефективності інноваційних проєктів можна керуватися такими показниками, як прибуток, доцільність використання власного капіталу (цей показник має велике значення при прийнятті рішення про участь в інвестуванні проєкту), техніко-організаційний рівень, ефективність використання виробничих ресурсів, собівартість, обсяг продукції і шляхи її реалізації, ринкової стійкості.

Проєкт вважається ефективним, якщо повністю досягнуті поставлені цілі і кількісні економічні показники відповідають запланованим.

В даний час для оцінки інвестування підприємств застосовуються такі методи (рис.1.3).

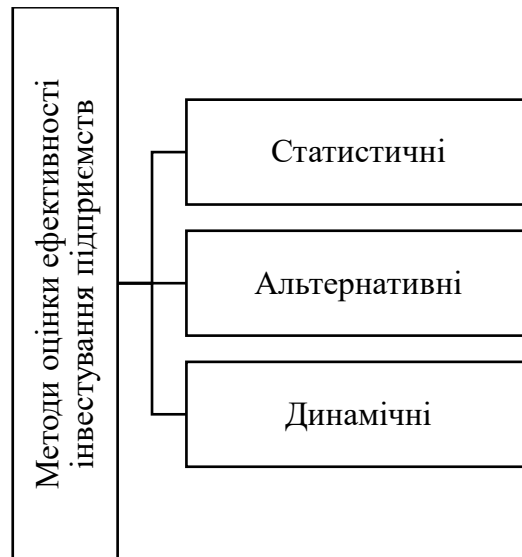

Рис.1.5. Методи оцінки ефективності інвестування підприємств [13]

Кожен з представлених методів як володіє перевагами так і не позбавлений недоліків.

Перевагою статистичного методу є простота алгоритму розрахунків. Основним недоліком є відсутність можливості оцінки прибутковості після терміну окупності, а також неможливістю його використовувати при розрахунку ефективності проекту, пов'язаного зі створенням новітнього продукту.

До альтернативних методів належать:

- метод скоригованої приведеної вартості;
- метод доданої вартості;
- метод реальних опціонів [28].

Метод скоригованої приведеної вартості дозволяє розбити грошовий потік на декілька компонентів, для яких ефективність оцінюється окремо з урахуванням вартості страхування ризиків, а також виділяються субсидій і пільг. Найбільш ефективний цей метод для оцінки інвестиційних проектів з декількома джерелами фінансування. Головний недолік методу скоригованої приведеної вартості полягає в необхідності дослідження значного обсягу додаткових даних. Розраховується як чиста вартість (NPV) плюс наведена вартість (PV) [8].

Метод доданої вартості дозволяє оцінити прибутковість вкладень, які повинні перевищувати середньозважену вартість капіталу. Основною перевагою методу слід назвати можливість визначити неефективне використання коштів інвестиційного проекту. Недоліком є неможливість формування прогнозу для проектів зі складними грошовими потоками з необхідністю врахування часового фактора. Розраховується як різниця виручки від реалізації продукції і вартості ресурсів, витрачених на виробництво [8].

Метод реальних опціонів дозволяє оцінити створені або придбані об'єкти інвестування протягом тривалого часу. Розраховується за формулою [8, с.103]:

$$C = \frac{IC}{(1+r)^t} * (PI - 1) \quad (1.1)$$

де C - вартість реального опціону; IC - інвестований капітал; r - ставка дисконту; t - термін дії опціону; PI - очікуване значення індексу прибутковості.

Основною перевагою методу є можливість оцінки всього проекту.

Динамічні методи також називаються дисконтованими, це означає, що вони базуються на теорії часової вартості грошей.

Основними показниками оцінки ефективності інвестиційних проектів динамічним методом є чиста теперішня (приведена) вартість, період окупності проекту і індекс прибутковості.

Чиста справжня вартість (NPV - Net Present Value) - це різниця між сумою грошових надходжень від реалізації інвестиційного проекту, дисконтованих до поточного моменту часу, і сумою дисконтованих до поточного моменту часу вартостей всіх витрат, необхідних для реалізації цього проекту. Формула розрахунку NPV має вигляд [8, с.103]:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+i)^t} - I_0 \quad (1.2)$$

де CF_t - дисконтований потік грошових коштів; i - ставка дисконтування; t - рік розрахунку; n - період дисконтування; I_0 - початкові інвестиції.

Критерієм для оцінки проєкту служить знак чистої теперішньої вартості (NPV). Якщо $NPV > 0$, то проєкт приймається, якщо $NPV < 0$, то проєкт відхиляється.

Дисконтування - визначення вартості грошових потоків, що відносяться до майбутніх періодів. З економічної точки зору ставка дисконтування - це норма прибутковості на вкладений капітал, необхідна інвестором. За допомогою ставки дисконтування можна визначити суму, яку інвестору доведеться заплатити сьогодні за право отримати передбачуваний дохід в майбутньому.

Внутрішня норма прибутковості (IRR - Internal Rate of Return) - це норма прибутковості, при якій чиста теперішня вартість дорівнює нулю, тобто дисконтований по даній ставці грошовий потік від проєкту дорівнює початковим інвестиціям в проєкт.

Основними передумовами цього методу є припущення про те, що:

- спочатку здійснюються витрати і тільки потім грошові надходження;
- грошові надходження можуть міняти знак тільки один раз (регулярність грошового потоку) вигляд [8, с.103]:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+IRR)^t} - I_0 = 0 \quad (1.3)$$

де CF_t - дисконтований потік грошових коштів; t - рік розрахунку; n - період дисконтування; I_0 - початкові інвестиції.

Цей критерій також дозволяє інвестору оцінити доцільність вкладення коштів в оцінюваний інвестиційний проєкт в порівнянні з вкладеннями під ринкову ставку відсотка i . Якщо ринкова ставка відсотка більше IRR, то, скориставшись альтернативними вкладеннями, інвестор зможе отримати більшу вигоду. В іншому випадку він міг би отримати більше, вклавши кошти в оцінюваний проєкт.

Індекс прибутковості - (PI - profitability index) показує відносну прибутковість проєкту або дисконтовану вартість грошових надходжень від проєкту в розрахунку на одиницю вкладень. Він розраховується як відношення дисконтованого грошового потоку від проєкту до величини початкових вкладень. Умовою прийняття або неприйняття проєкту до реалізації є значення PI [8, с.104]:

$$PI = \sum_{t=1}^T \frac{CFt \cdot (1+i)^{-t}}{I_0} \quad (1.4)$$

де CFt - дисконтований потік грошових коштів; i - ставка дисконтування; t - рік розрахунку; T - період дисконтування; I₀ - початкові інвестиції.

Умови прийняття проєкту:

- якщо PI > 1, то проєкт варто прийняти;
- якщо PI < 1, то проєкт варто відкинути;
- якщо PI = 1, то проєкт знаходиться в ситуації байдужості, проєкт прибутковий, але і не збитковий.

Термін окупності (PP - pay-back period) - термін з дня початку фінансування інвестування підприємств до дня, коли різниця між накопиченою сумою чистого прибутку з амортизаційними відрахуваннями і обсягом інвестиційних витрат набуває позитивне значення [8, с.104]:

$$\sum_{t=1}^{PP} \frac{CFt}{(1+i)^t} = I_0 \quad (1.5)$$

де CFt- дисконтований потік грошових коштів; i - ставка дисконтування; t - рік розрахунку; I₀ - початкові інвестиції.

Умовою прийняття або неприйняття проєкту до реалізації є наявність у проєкту терміну окупності. Значення терміну окупності не повинен перевищувати термін

життя проєкту. Для стандартних проєктів простий термін окупності менше, ніж поточний термін окупності.

Недоліками динамічного методу є:

- складність визначення норми доходу в разі появи негативних величин;
- недостатньо опрацьовано питання нормативних характеристик показника чистого дисконтованого доходу, проєкт вважається ефективним при значенні $NPV > 0$. При цьому наскільки видалення від нульового значення змінює оцінку ефективності проєкту до сих пір не обгрунтовано.

Систематизуємо аналіз методів оцінки ефективності інвестиційних проєктів підприємств в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів підприємств [8;13;28]

Критерії оцінювання	статистичні методи	альтернативні методи	динамічні методи
Прибутковість	оцінюється	оцінюється	оцінюється
Повернення вкладень	оцінюється	оцінюється	оцінюється
Співвідношення і достатність власних і позикових коштів інвестора	оцінюється	оцінюється	оцінюється
Облік ризику вкладень	не оцінює	оцінюється виключно для проєкту в цілому	не оцінює
Дотримання графіка запланованих етапів реалізації	не оцінює	не оцінює	не оцінює

До основних принципів визначення екологічних і соціальних результатів, в ході оцінки економічної ефективності інвестиційних проєктів відносяться:

- включення екологічних і соціальних витрат і вигод в грошові потоки, що враховуються при аналізі проєкту і моделювання грошових потоків;
- виключення ризику подвійного обліку витрат і вигод;
- урахування можливості недооцінки екологічних вигод і природних благ в аналізі через відсутність даних, складнощів з їх отриманням.

Проаналізувавши існуючі методи і підходи оцінки економічної ефективності інвестиційних проєктів з урахуванням екологічних і соціальних результатів, можна виділити наступні їх недоліки:

- відсутність комплексного методу оцінки ефективності, що враховує екологічні та соціальні наслідки реалізації інвестиційних проєктів;
- відсутність математичного апарату обчислення в грошовому вираженні екологічних і соціальних результатів реалізації інвестиційних проєктів;
- існуючі методи не враховують специфіку галузей економіки.

Проаналізувавши існуючі методи оцінки економічної ефективності інвестиційних проєктів з урахуванням екологічних і соціальних результатів в силу наявності великої кількості недоліків існуючих методів, виникає необхідність розробки методичного підходу з значного змістовного адаптацією.

Таким чином, кожен з розглянутих методів має як переваги, так і недоліки. Недоліки в умовах інвестування підприємств формують ризики при прийнятті рішення. Виникнення ризиків пов'язане з відстрочкою реалізації інвестування в часі, тому облік невизначеності повинен бути невід'ємним елементом оцінки ефективності інвестування. При створенні і реалізації інвестиційного проєкту необхідно враховувати економічні, фінансові, соціально-екологічні, політичні, нормативно-правові, природно-кліматичні ризики. Крім того, в діючих методиках слабо опрацьовані методи оцінки, що враховують етапи реалізації проєкту.

Висновки до розділу 1

Термін «сталій розвиток» може застосовуватися на будь-якому рівні досліджень економічних явищ і процесів, що визначається єдністю базових методологічних підходів, схожістю властивостей і мотиваційних проблем сталого розвитку на макро- і мікрорівні. Існує ряд проблем, що негативно впливають на стійкість розвитку виробництва в економіці, а саме - дефіцит кадрів, низька

продуктивність праці і повільний процес відновлення виробництв в ключових галузях.

Принципи сталого розвитку, що не суперечать сучасним методам управління виробництвом, що доповнюють і уточнюють їх, можуть бути використані в якості методологічної основи концепції сталого розвитку. Суть принципу сталого розвитку для кожної країни, її окремих регіонів полягає в тому, щоб побудувати економіку, яка задовольняла б потреби і законні бажання людей, але при цьому її зростання вписувався б в межі екологічних можливостей нашої планети.

Інвестиційні ресурси є важливим фактором розвитку економіки будь-якої країни. Розвиток інноваційної сфери за рахунок збільшення інвестування сприяє підвищенню рентабельності виробництва, продуктивності роботи, а також поліпшенню якості продукції. Від інноваційної активності залежить економічне становище і конкурентоспроможність підприємств, можливість зміцнення та оновлення їх матеріальної бази та положення на ринку, забезпечення ефективного розширеного відтворення, прибутковості підприємств і рішення соціально-економічних проблем

Сучасні методи, використовувані для оцінки ефективності інвестиційних проєктів, в найбільшій мірі орієнтовані на кількісну оцінку, мають свої переваги і недоліки. При створенні і реалізації проєкту інвестування необхідно враховувати інноваційні, комерційні, техніко-технологічні, фінансові ризики.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2.1. Аналіз сталого розвитку вітчизняних та зарубіжних підприємств

Вплив сталого розвитку на бізнес - це одна з останніх тенденцій, що спостерігаються в суспільстві. Економічна діяльність багатьох міжнародних і національних, великих і малих компаній чинить руйнівну дію на природні системи, що виражається в зниженні рибних запасів, лісів, запасів води і сільськогосподарських угідь в усьому світі, а також у зростанні забруднення, збільшення токсичних відходів і в глобальні кліматичні зміни .

Революція сталого розвитку змінює сформований підхід, роблячи стійкість складовою успішного бізнесу. Сьогодні проблеми сталого розвитку бізнесу лідирують в порядку генеральних директорів глобальних корпорацій. Великі міжнародні компанії визначили сталий розвиток в якості ключової стратегії свого розвитку в майбутньому і керуються принципами, розробленими на основі положень різних конференцій. В Україні цей підхід тільки починає набирати обертів. Провідна роль в просуванні стійких практик в Україні сьогодні багато в чому належить міжнародним компаніям.

Зокрема, Unilever - британська і нідерландська компанія, одна з світових лідерів на ринку продуктів харчування і товарів побутової хімії. В Україні Unilever працює з 1993 р (1998 р відкрито представницький офіс «Юнілівер Україна» в Києві). В Україні компанією була запущена лабораторія сталого розвитку (Sustainable LivingLab). Творці впевнені, що центр зможе стати незамінною ланкою в реалізації програм сталого розвитку, і буде генерувати ідеї для формування освітніх програм найвищого класу для сьогоднішньої і завтрашньої ділової еліти України.

Провідні стійкі західні компанії вважають, що в даний час сталий розвиток має бути невід'ємним компонентом корпоративної стратегії. Управління компаній має дотримуватися принципів сталого розвитку та повинен бути створений додатковий організаційний потенціал. Стійкі стратегії повинні підтримуватися управлінським контролем, оцінкою результативності та відповідно системою винагород, а також місією, культурою і, відповідно, людьми. Менеджери повинні інтегрувати сталий розвиток в усі стратегічні та оперативні рішення. А управління показниками сталого розвитку слід розглядати не тільки як уникнути ризику і відповідність стандартам, але і як можливість для інновацій і конкурентних переваг. (Таблиця 2.1 - додаток А)

Стійкі компанії в сучасних умовах бачать такі конкурентні переваги в політиці сталого розвитку:

- скорочення енерговитрат, відходів і витрат;
- створення нових інноваційних продуктів і процесів;
- відкриття нових ринків;
- залучення та збереження кращих співробітників;
- поліпшення іміджу перед акціонерами та громадськістю;
- скорочення ризиків, пов'язаних з порушенням закону, і страхових витрат;
- забезпечення більш високої якості життя.

Виходячи з існуючих підходів, особливо уважними до питань сталого розвитку повинні бути наступні компанії:

- відомі торгові марки. Компанії, що мають стійкий імідж і значні нематеріальні активи (CocaCola, Procter & Gamble, McDonald's і ін.);
- компанії з високим рівнем впливу на навколишнє середовище. Представники добувної та важкої промисловості (BP, Exxon, Alcoa, Lafarge і ін.) усвідомлюють зростаючий контроль щодо їх діяльності;
- компанії, залежні від природних ресурсів. Компанії, що продають рибу, продовольство і лісову продукцію (Cargill, Nestle, International Paper і ін.), Знаходяться на передовій і суспільство висуває щодо їх діяльності дуже жорсткі обмеження;

- компанії, що знаходяться в сегменті з жорсткими нормативними вимогами. Питання, що стосуються стратегій по навколишньому середовищу, грають особливо важливу роль для тих, хто працює з небезпечними матеріалами (DuPont);

- компанії, що відносяться до сегменту, де можлива поява нормативних вимог. Автовиробники і виробники виробів електроніки (Ford, Intel) стикаються з з'являтимуться вимогою європейського закону «takeback» («взяти назад»);

- конкурентний ринок для талантів. Сюди відносяться компанії сфери послуг і «нової економіки» (Citigroup, Intel, Microsoft), які повинні залишатися на висоті щодо питань охорони навколишнього середовища;

- компанії, що спираються на великих клієнтів, які в свою чергу можуть поставити питання про стан справ по навколишньому середовищу (більшість дрібних і середніх компаній сфери бізнес-бізнес);

- компанії з усталеною еко-репутацією.

Поряд з загальновизнаними принципами деякі торговельні, некомерційні, державні та міжнародні організації та компанії виробляють свої власні принципи і методи оцінки стійкості, також розробляють програми з метою допомогти компаніям у виробленні і в застосуванні стратегії сталого розвитку. Так, наприклад, міжнародна інжинірингова компанія Arup, має 7000 службовців в 32 країнах, використовує методику SPeAR - Sustainable Project Appraisal Routine (методика оцінки сталого планування) - для визначення успішності сталого розвитку. Аналіз SPeAR заснований на показниках рівня захисту навколишнього середовища, соціальної рівності, економічної життєздатності і ефективного використання природних ресурсів.

Такі організації як Business for Social Responsibility, Social Venture Network, International Chamber of Commerce і Coalition for Environmentally Responsible Economies пропонують компаніям способи і методи визначення впливу діяльності на навколишнє і соціальне середовище.

Неурядова організація Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative (GRI)) спільно з 600 міжнародними корпораціями розробила свої

рекомендації. GRI стала стандартом нефінансової звітності і пропонує шлях узаконення цілей і завдань сталого розвитку в традиційній економічному середовищі. Відповідно до даного механізму виявляються ризики щодо навколишнього та соціального середовища. Популярність цієї форми звітності зростає, і вона є найбільш придатною для великих компаній.

Компанія Coca-Cola HBC складає зведений звіт. Звітом стратегію компанії і результативність на базі фінансових, економічних, соціальних і екологічних показників. Перший зведений звіт 2012 року було відзначено в дослідженні Гарвардської бізнес школи як «найкращий приклад» цього нового підходу до звітності. Coca-Cola HBC прагне показати за допомогою звіту, як це створює цінність не тільки для бізнесу та зацікавлених осіб, але також для спільнот і суспільства, в якому компанія живе і працює

Щодо фінансового сектора необхідно відзначити Екваторіальні принципи, які були розроблені в 2003 році десятьма світовими банками, серед яких Citigroup, Credit Suisse, ABN AMRO.

Відносно фінансового сектора необхідно відзначити Екваторіальні принципи, які були розроблені в 2003 році десятьма світовими банками, серед яких Citigroup, Credit Suisse, ABN AMRO. Екваторіальні принципи:

Принцип 1. Аналіз і класифікація:

Категорія А - проєкти з потенційно значними екологічними і соціальними ризиками і / або несприятливими впливами, які є різноманітними, незворотними або безпрецедентними;

Категорія В - проєкти з потенційно обмеженими екологічними і соціальними ризиками і / або несприятливими впливами, які є вузько спрямованими, локальними, в значній мірі оборотні і легко переборні за допомогою прийняття відповідних заходів щодо пом'якшення;

Категорія С - проєкти, пов'язані з мінімальними екологічними і соціальними ризиками (або несприятливими впливами, або без них);

- Принцип 2: Екологічна та соціальна оцінка;
- Принцип 3: Відповідні екологічні і соціальні стандарти;
- Принцип 4: Система управління та План дій;
- Принцип 5: Процес взаємодії з зацікавленими сторонами;
- Принцип 6: Механізм розгляду скарг;
- Принцип 7: Незалежний аналіз;
- Принцип 8: Зобов'язання;
- Принцип 9: Незалежний моніторинг і звітність;
- Принцип 10: Звітність і прозорість.

Протягом першого року Екваторіальні принципи використовували 23 банки, які представляли 80% світового проєктного фінансування. В силу цих принципів все більше проєктів відхиляються або змінюються. Наприклад, нафтопровід в Перу, шахта в Румунії і деякі інші проєкти були відхилені через недостатнє врахування питань охорони навколишнього середовища. Серед десятка великих банків, що використовують ці принципи, можна відзначити CitiGroup, Bank of America, HSBC Holdings. Всього 85 фінансових інститутів в 35 країнах світу йдуть Екваторіальним принципам. Українських банків в згаданому списку немає.

Компанія BMW стала першим виробником, що використовує автоутіль; з 2005 р всі автомобілі вироблялися з вторинних матеріалів, що становить 95%. Корпорація Apple анонсувала, що заробила 40 мільйонів доларів на переробці «айфонів». Компанія Green care Professional виробляє широкий асортимент професійних засобів для прибирання та догляду і має золотий сертифікат Cradle to Cradle CertifiedCM, що підтверджує їх інноваційність і екоефективності.

При виробництві засобів по очищенню і догляду марки Green Care Professional використовуються безпечні для людини і природи компоненти, які можуть бути повернуті в біологічні цикли або якісно відновлені для подальшого використання. «Відходи є їжею» - все складові компоненти беруть участь в технічному і біологічному кругообігу. Для електропостачання виробництва використовується

енергія з відновлюваних джерел, якість води захищено і поліпшується. В Україні також з'являються приклади реалізації даних принципів. Однак, практика застосування відходів, на жаль, досить сильно відрізняється від західної.

Серед українських підприємств, які активно проводять заходи сталого розвитку: група підприємств Метінвест, ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПАТ «УКРНАФТА», АТ «Укрпошта», АТ «Фармак», ПАТ «Київстар», ПАТ «Миронівський Хлібопродукт» та багато інших.

За результатами 2020 року, коли пандемія коронавірусу зачепила багато підприємств та суспільство взагалі, компанії, які дотримуються концепції сталого розвитку, зазначили в своїх звітах про сталий розвиток про свій вклад в боротьбу з наслідками пандемії.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що концептуальні положення сталого розвитку реалізуються на рівні українських і зарубіжних підприємств.

Так, металургійні компанії групи Метінвест, ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» щорічно складають звіт про сталий розвиток. Головний акцент ці компанії роблять на екологію та охорону праці, оскільки дані компанії чинять негативний вплив на оточуюче середовище та відносяться до виробництва з високою травматичністю та рівнем проф. захворюваності.

2.2 Аналіз реалізації міжнародної інвестиційно-інноваційної діяльності

Динаміка інвестицій в інноваційну діяльність в 2015-2019 роках наведена в табл.2.2.

Отже, частка інноваційних підприємств з 2015 по 2019 рік скоротилась на 1,5%, при цьому рівень витрат виріс на 2,95%.

Динаміка інвестицій в інноваційну діяльність в 2015-2019 роках в Україні,

млн. грн.

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення, +/-	Відхилення, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Частка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств, %	17,3	18,9	16,2	16,4	15,8	-1,5	
Витрати на інновації, млн. грн	13813,7	23229,5	9117,5	12180,1	14220,9	407,2	2,95

Проаналізуємо джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України (табл.2.3). Отже, обсяги витрат на інвестицій галузей промисловості України вирости за 5 років на 102,95%.

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну та з України наведена на рис.2.1.

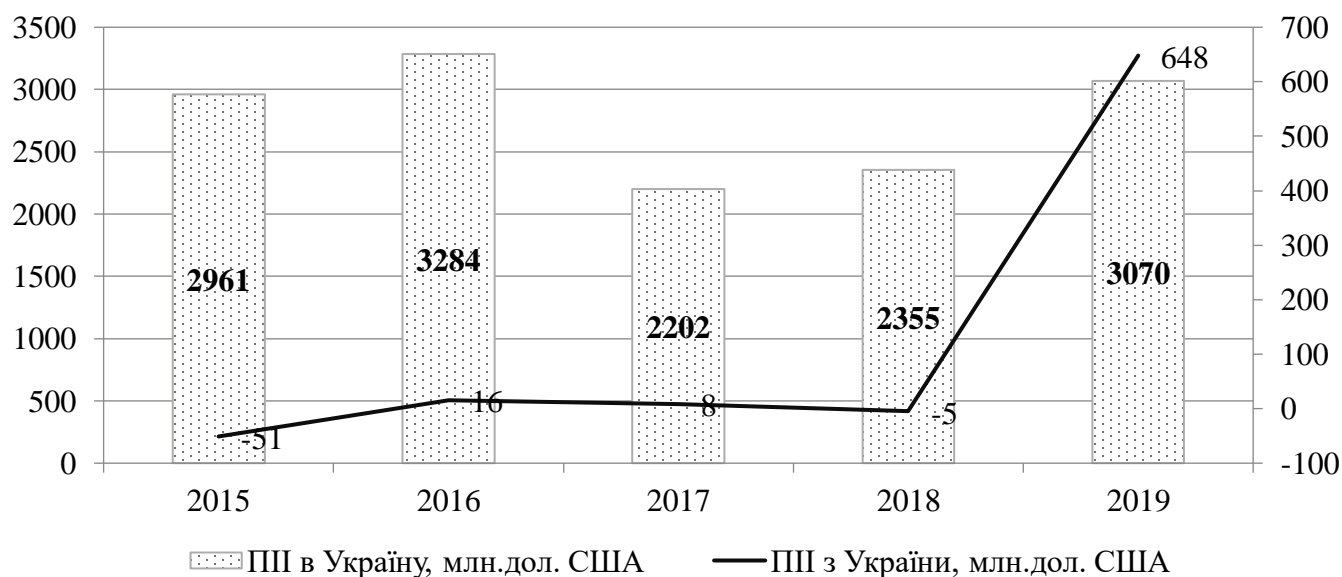

Рис.2.1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну та з України в 2015-2019 р. р., млн. дол. США

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Роки	Витрати на інновації, млн. грн	У тому числі за рахунок							
		власних коштів підприємств		коштів державного бюджету		коштів інвесторів-нерезидентів		коштів інших джерел	
		млн. грн	у % до загального обсягу витрат на інновації	млн. грн	у % до загального обсягу витрат на інновації	млн. грн	у % до загального обсягу витрат на інновації	млн. грн	у % до загального обсягу витрат на інновації
2015	13813,7	13427,0	97,2	55,1	0,4	58,6	0,4	273,0	2,0
2016	23229,5	22036,0	94,9	179,0	0,8	23,4	0,1	991,1	4,3
2017	9117,5	7704,1	84,5	227,3	2,5	107,8	1,2	1078,3	11,8
2018	12180,1	10742,0	88,2	639,1	5,2	107,0	0,9	692,0	5,7
2019	14220,9	12474,9	87,7	556,5	3,9	42,5	0,3	1147,0	8,1
Темп росту, %	102,95	92,91		1009,98		72,53		420,15	

Розглянемо приклади інноваційно-інвестиційних проєктів.

Федерація канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади впроваджує міжнародний проєкт вдосконалення системи надання адміністративних послуг та формування оптимальної мережі Центрів надання адміністративних послуг допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проєкт ПРОМІС). 4 українських міста прийняли участь в даному проєкті: Вінниця, Кременчук, Мелітополь та Івано-Франківськ.

В м. Вінниця в рамках міжнародної інноваційно-інвестиційної співпраці було реалізовано такі проєкти:

- будівництво заводу з поглибленої переробки кукурудзи ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у місті Гнівані;
- будівництво заводу «Дакса Бунге Україна» з переробки кукурудзи на крупу та борошно на території села Демківка Тростянецького району;
- реалізація II черги проєкту з розширення виробничих потужностей ТОВ «Агрона Фрут Україна» у Вінниці зі зберігання та переробки заморожених ягід і фруктів.

Проєкт ПРОМІС допоміг Вінниці посилити її інвестиційну привабливість.

У 2017 році ДП «Електричні системи» у співпраці з американською корпорацією Delphi відкрили завод, де виробляють комплектуючі для автомобільного концерну Mercedes-Benz. Станом на сьогодні, на підприємстві офіційно працевлаштовано понад 1,5 тисячі працівників.

У 2015 році за ініціативи Вінницької міської ради створено «Вінницький індустріальний парк». Загальна площа парку 35,7 га. А вже в серпні 2017 року за відкритим конкурсом було обрано його керуючу компанію — КП «Вінницький муніципальний центр інновацій».

ПрАТ «МХП» реалізовує інвестиційні проєкти у сфері енергетики (наприклад будівництво біогазового комплексу з переробки органічних відходів від курчат-

бройлерів у Ладижині). Далі розглянемо фінансову звітність ПрАТ «МХП» за 2015-2018 роки у Табл. 2.4. [50]

Таблиця 2.4

Консолідована річна фінансова звітність ПрАТ «МХП»

Актив	2015 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн
I. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	382 912	49 948
Незавершені капітальні інвестиції	14 11 209	2 021 562
Основні засоби	10 264 180	22 874 401
Довгострокові біологічні активи	563 039	0
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	0	2 190 150
Інші фінансові інвестиції	0	1 204
Інші необоротні активи	28 012	71 166
Усього за розділом I	12 796 842	27 282 960
II. Оборотні активи		
Запаси	3 262 009	636 092
Поточні біологічні активи	1 570 828	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	566 010	3 661 221
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	136 803	2 018 658
Інша поточна дебіторська заборгованість	159 996	5 392 859
Гроші та їх еквіваленти	1 179 372	704 950
Усього за розділом II	13 140 038	13 088 076
Баланс	33 411 357	40 371 036

ПрАТ «МХП» прагне до сталого розвитку, тому компанія складає нефінансову звітність для цільової аудиторії, зокрема, інвесторів.

Регулярна взаємодія, діалог та зворотний зв'язок із ключовими внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами компанії «МХП» є важливими елементами успіху бізнесу та функціонування бізнес-моделі. Розуміння їхніх поглядів забезпечує інформацією та допомагає процесу прийняття рішень компанії «МХП» та сприяє прогресу у досягненні цілей та стратегій «МХП». Компанія «МХП» визначила такі ключові групи

зацікавлених сторін і з часом розробила свій підхід для урегулювання цих основних напрямків діяльності.

Першим підприємством, яке розгорнуло діяльність у межах індустріального парку «Вінницький кластер холодильного машинобудування», став завод Green Cool холдингу UBC Group. Його офіційне відкриття відбулося на початку вересня 2018 року. UBC Group — один із найбільших виробників промислового холодильного обладнання в Східній Європі, що працює на ринку понад 20 років і постачає продукцію до майже 120 країн світу для таких відомих торгових марок, як, наприклад, Coca-Cola, Pepsi, Carlsberg, Heineken, AB InBev, SABMiller, Molson Coors, Nestlé.

У межах реалізації Програми з метою просування міста та формування його інвестиційної привабливості Кременчуцька міська рада спільно з Проектом ПРОМІС розробила Інвестиційний паспорт міста Кременчук. Інвестиційний паспорт надається іноземним делегаціям, які офіційно відвідують Кременчук, та коли представники міста здійснюють офіційні візити за кордон. Ізраїль, Словаччина, Литовська Республіка, Франція, Республіка Білорусь, Польща — це далеко не повний перелік країн, які відвідали представники міста. Отримавши Інвестиційний паспорт міста Кременчука потенційні інвестори мають змогу одержати повну інформацію про інвестиційно-економічний потенціал міста.

Крюківський вагонобудівний завод став майданчиком для локалізації виробництва тепловозів General Electric Transportation в Україні. У лютому 2018 року Публічне акціонерне товариство «Укрзалізниця» і General Electric Transportation підписали пакет документів, що передбачає 15-річне партнерство в модернізації локомотивного парку й постачання нових локомотивів. У рамках підписаної угоди з General Electric на Крюківському вагонобудівному заводі відбувається доукомплектація локомотивів, які в Україну постачає закордонний партнер.

2.3 Проблеми інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств задля їх сталого розвитку

Пошкваллення інвестиційної діяльності є основою для виходу з економічної кризи, створення умов для оздоровлення та подальшого розвитку економіки. Існує необхідність наукового осмислення найважливіших особливостей інвестиційної політики в сучасних умовах, її можливостей по створенню реальних передумов для економічного зростання.

Аналіз міжнародної ситуації і економічного потенціалу України дозволяє зробити висновок про те, що зміцнення економічної могутності нашої держави є досить складним завданням. У короткостроковій перспективі ситуація з фінансуванням державних програм не може радикально покращитися. Однак за оцінками ряду фахівців, в Україні є значний потенціал для того, щоб встати на шлях стійкого прискореного розвитку, що дозволяє вступити в боротьбу за забезпечення сприятливих умов інтеграції в глобальний ринок. Для економічного зростання країни важливим є запровадження інновацій в різні галузі економіки.

Розглянемо проблеми розвитку основних галузей економіки України.

На сучасному етапі фінансування інноваційних проєктів та нововведень є одним з найпопулярніших і перспективних видів вкладення капіталу. Проте, зараз відчувається недостатність фінансування в інноваційній діяльності в Україні. Перш за все, вона обумовлена трьома аспектами:

- домінуюче число інноваційних проєктів демонструє несприятливе ставлення між доходами і витратами в зв'язку з низьким відповідністю результатів інновацій їх витратам. Це обумовлено твердженнями про те, що такі ризиковані проєкти і програми свідчать про занадто високій частці інноваційних витрат;
- наявність інтелектуальної власності в якості умови ефективності інноваційної діяльності - це ключовий мотив держави для відповідного

фінансування. Проте, оформлення авторського права не завжди результат інноваційної діяльності;

- особливість інноваційних проєктів полягає в тривалості реалізації інновації. У зв'язку з цим знижується їх привабливість як потенційних джерел отримання доходу в короткостроковій і середньостроковій перспективі.

Нововведення та інновації є ключовим фактором успішного функціонування економічних суб'єктів. Інновації можуть виступати як засіб вирішення виробничих та комерційних завдань, а також як спосіб підвищення стабільності функціонування підприємства на ринку і підвищення його конкурентоспроможності. Однак інноваційна система в Україні розвивається вкрай повільно і зустрічає на своєму шляху безліч перешкод.

Стан інвестиційного клімату в Україні на сучасному етапі її розвитку, на жаль, не відповідає вимогам інтенсивного розвитку економіки: скорочуються можливості державного сектора у фінансуванні наукових досліджень, а також існуюча нестача власних коштів підприємств, яка не поповнюється за допомогою припливу приватних інвестицій.

Залишають бажати кращого і ринкові механізми координації діяльності компаній і різних інститутів у сфері розробки, впровадження та комерціалізації інновацій. До однієї з причин несприятливого стану вітчизняної економіки і неконкурентоспроможного інвестиційного клімату можна віднести інерційність великих промислових корпорацій, а також брак ресурсів у малого бізнесу. Досконала та адаптована до української економіки система могла б стати одним з ключових ефективних способів формування і впровадження інновацій.

Інноваційні проєкти будуть успішні, якщо їх підкріпити скоординованими діями всіх зацікавлених сторін, тобто держави і приватного сектора. Можливість здійснення інноваційного проєкту можлива за умови вибору надійної бази прогнозування, аналізу проєкту і залучення до участі в ньому команди фахівців

високого рівня, висококваліфікованих виконавців, відповідальних засновників і кредиторів, зацікавлених в успішності реалізації всіх етапів інноваційного проекту

Проблема визначення індивідуального нововведення як одиниці спостереження і аналізу є важливою особливістю будь-якого інноваційного проекту. Ретельно проаналізовані інновації викликають сукупність супутніх, але менш радикальних нововведень. Тільки в міру накопичення досвіду кількість модифікацій поступово скорочується і залишається базова модель.

Критерії успіху інновації вимагають вкрай уважного і суворого розгляду. Якщо для будь-якого іншого інвестиційного проекту єдино вірним критерієм є фінансова успішність, то для інноваційних проектів, в свою чергу, не менш актуальні і принципова новизна, патентна чистота, ліцензійна захист, пріоритетність спрямування інновацій, конкурентоспроможність впроваджуваного проекту і т. д.

Фінансування інноваційної діяльності в Україні є проблемою, що перешкоджає розвитку інноваційної системи в нашій країні, в зв'язку з чим вдосконалення фінансових інструментів виступає в якості першорядної задачі. Інноваційна активність в Україні, яка в даний момент не перевищує 9% -10%, викликана насамперед недостатністю власних ресурсів підприємства, а також недоступністю до зовнішніх джерел фінансування інноваційної діяльності.

За останні 25 років у вітчизняній промисловості накопичений цілий комплекс системних проблем, що впливають на її подальше інноваційний розвиток. Назвемо і охарактеризуємо основні з них.

1. Фінансове становище багатьох промислових підприємств і наукових організацій залишається складним. Підприємства як і раніше відчувають нестачу в оборотних коштах, що є однією з перешкод створення інновацій. Низький рівень рентабельності не дозволяє інвестувати власні кошти в розвиток виробництва. Для кожного другого підприємства, що займається інноваційною діяльністю, до числа основних факторів, що уповільнюють інноваційний процес, відноситься відсутність фінансової підтримки з боку держави.

2. Загальний знос машин і устаткування в багатьох галузях промисловості становить 48,7%. У той же час середній вік обладнання в активній частині основних фондів становить 11,2 року. Застаріваюче обладнання призводить до зниження якості продукції, що випускається.

3. Повністю втрачено провадження ряду комплектуючих виробів. У зв'язку з цим потреба в матеріалах заповнюється за рахунок запасів промисловості і шляхом закупівлі за кордоном. Це особливо відбивається на функціонуванні підприємств оборонно-промислового комплексу.

4. Ще однією серйозною проблемою вітчизняної промислової сфери є людський фактор. Сьогодні середній вік працівників на виробництві (так званих «синіх комірців») становить 55 років. Покоління від 25 до 40 років в заводській системі практично відсутній. Дані негативні тенденції останніх років послужили причиною порушення процесу відтворення знань - накопичений ветеранами досвід нікому передавати.

5. Як показала практика, інноваційно-активні підприємства впроваджують в основному продуктивні інновації, спрямовані на розширення асортименту, підвищення якості продукції, застосування більш ефективних компонентів і матеріалів. У той же час нові виробничі методи, так звані технологічні інновації, що забезпечують поряд з випуском нової продукції зниження матеріальних витрат у виробництві, впроваджуються далеко не скрізь.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що концептуальні положення сталого розвитку реалізуються на рівні українських і зарубіжних підприємств. Серед українських підприємств, які активно проводять заходи сталого розвитку: група підприємств Метінвест, ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПАТ «УКРНАФТА», АТ «Укрпошта», АТ «Фармак», ПАТ «Київстар», ПАТ

«Миронівський Хлібопродукт» та багато інших. Обсяги витрат на інвестицій галузей промисловості України виросли за 5 років на 102,95%.

В Україні частка інноваційних підприємств з 2015 по 2019 рік скоротилась на 1,5%, при цьому рівень витрат виріс на 2,95%. Обсяги витрат на інвестицій галузей промисловості України виросли за 5 років на 102,95%). Нами було розглянуто приклад міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів, який був реалізований Федерацією канадських муніципалітетів та в якому прийняли участь 4 українських міста: Вінниця, Кременчук, Мелітополь та Івано-Франківськ. Серед підприємств-учасників був ПрАТ «МХП». ПрАТ «МХП» реалізовує інвестиційні проєкти як у сфері енергетики так і у виробництві. ПрАТ «МХП» прагне до сталого розвитку, тому компанія складає нефінансову звітність для цільової аудиторії, зокрема, інвесторів.

В більшості зарубіжних країн основними методами активізації інвестиційно-інноваційної діяльності з боку держави є: податкове стимулювання, амортизаційна політика; прямі бюджетні дотації організаціям, яке освоює нові види продукції. Податкові заходи надають сильний стимулюючий ефект в США, Канаді та Австрії, де спостерігається реакція на зменшення вартості НДДКР збільшенням витрат на них. Так, в США до 40-60% неоподаткованої прибутку спрямовується в сферу НДДКР на оновлення виробництва.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

3.1. Перспективи реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів задля досягнення цілей сталого розвитку

На сьогоднішній день в умовах глобалізації та інтенсифікації виробництва значна увага приділяється проблемам сталого розвитку підприємств, їх здатності адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у внутрішньому і зовнішньому середовищі підприємства. Сталий розвиток має принести певний стан гармонії і такий керований процес змін, в якому масштаб експлуатації ресурсів, величина і цілеспрямованість капіталовкладень, технічний розвиток та інституційні зміни узгоджуються з нинішніми і майбутніми потребами.

Як інструмент управління процесом змін з метою сталого розвитку доцільно використовувати систему стратегічного управління розвитком компанії. В системі управління сучасних компаній можна виділити дві основні складові: операційну, спрямовану на максимізацію поточної діяльності, і довгострокову (проєктну), що забезпечує сталий розвиток організації в перспективі. Для забезпечення довгострокової стратегії підприємства здійснюють інноваційно-інвестиційну діяльність.

Інвестиційна активність підприємств є необхідною умовою інноваційного розвитку економічних систем. При недостатньому рівні ефективності інституційного середовища, відсутності фінансування, недооцінки ролі інвестицій в процесі функціонування виробництва з високою часткою ймовірності можна зіткнутися з ситуацією, при якій всі конкурентні переваги підприємства (або навіть галузі, в цілому) будуть втрачені. У свою чергу, під інноваційною діяльністю розуміється сукупність заходів щодо створення принципово нової або з новими споживчими

властивостями продукції, створенню і освоєнню нових або модернізації існуючих способів (технологій) виробництва, розповсюдження та використання відповідної продукції, щодо застосування інновацій (нововведень), що забезпечують економію витрат або створюють для неї умови. Інноваційно-інвестиційні проекти спрямовані на фінансування перспективних напрямків діяльності, які дозволять не тільки забезпечити виробництво нових видів продукції, але і зможуть створити умови для розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Подібні проекти з огляду на їх особливе значення для економіки країни, як правило, здійснюються в рамках проведеної державою інноваційної політики. Інноваційна політика, в свою чергу, повинна базуватися на національній інноваційній системі.

Формування оптимальної структури інвестиційної діяльності промислового підприємства в умовах нестабільності бізнес-середовища має вирішальну роль для їх сталого розвитку. Розглянемо складові сталого розвитку, які забезпечує інноваційний розвиток підприємства (рис.3.1).

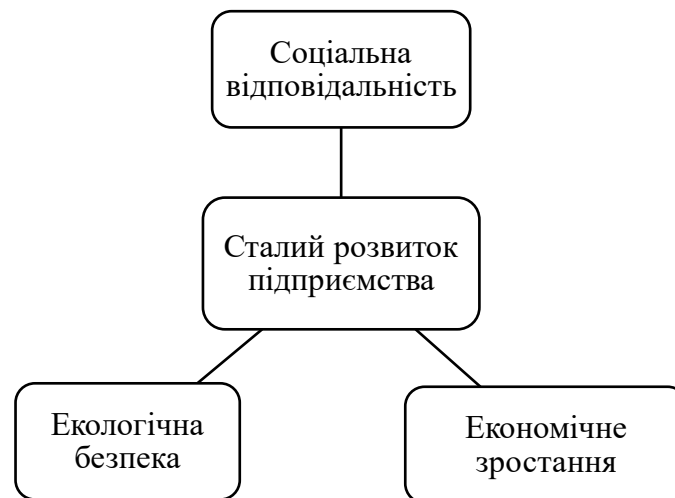

Рис.3.1. Складові сталого розвитку підприємства, що інвестує в інноваційний розвиток

Аналіз здатності, спроможності та готовності підприємства до інноваційного розвитку має здійснюватися з урахуванням стратегічного напрямку діяльності підприємства, яке визначається його конкурентними перевагами, конкретними економічними обставинами, інвестиційними можливостями та цілями підприємства щодо окремих продуктів, ринків, конкурентів.

Спільний аналіз інвестиційних і інноваційних процесів в рамках розробки єдиної інвестиційно-інноваційної політики дозволить знайти шляхи спільного вирішення проблеми залучення інвестицій та реалізації на цій основі механізму структурно-інноваційного оновлення економіки в цілому. Саме від її успішного функціонування багато в чому залежить ефективність реалізації пріоритетних напрямків інвестування з урахуванням інноваційної спрямованості, що є одним з головних аспектів забезпечення сталого економічного зростання.

Світова практика розробки і реалізації державної стратегії інноваційного розвитку національної економіки та освоєння виробництва в сфері сучасних високотехнологічних виробів і конкурентоспроможних технологій свідчить про формування всіма розвиненими та країнами, що розвиваються переліку пріоритетних напрямків науки і техніки і галузей, де з максимально можливою участю національної науки і промисловості, навчанням і підготовкою власного персоналу фахівців і робітників реалізуються довгострокові програми і великі інноваційні проєкти і програми.

У свою чергу, в Україні поки недостатньо відпрацьовані механізми державного регулювання і контролю ходу реалізації державних програм та інноваційних проєктів зі створення умов для залучення інвестицій, заходів для збереження конкурентоспроможності і розвитку вітчизняної науки і промисловості для створення перш за все в своїй країні нових робочих місць з високим рівнем оплати праці. Специфічною рисою української господарської структури є те, що українські великі підприємства розвиваються на тлі слабого розвитку малого і середнього

підприємництва. В Україні малі підприємства займаються в основному торгівлею і посередницькою діяльністю.

Інноваційна діяльність підприємства залежить від багатьох факторів, головним з яких є інноваційно-креативний потенціал співробітників підприємств. Новим напрямком на стику науково-технологічної і промислової політики стає розвиток передових виробничих технологій. Створення і розвиток виробничого проектування на сучасному етапі є невід'ємною частиною конкурентоспроможності економіки кожної країни. Однак слід зазначити, що не одна технологія або винахід не буде реалізовано до тих пір, поки підприємство не пройде процедуру патентування. Виходячи з цього, важливим показником, що впливає на інноваційну діяльність підприємств, є «число виданих патентів на винаходи».

До ключових фінансових показників, що відображають результати інноваційної діяльності можна віднести: обсяг наукових досліджень і розробок, внутрішні витрати підприємств на наукові дослідження і розробки, фінансування науки з коштів державного бюджету. Обсяг наукових досліджень і розробок як показник розвитку науково-технічного комплексу, що визначає матеріальну сторону числа укладених договорів на реалізацію патентних розробок, є вельми важливим у вивченні інноваційного розвитку.

В умовах ринкових змін зміст стратегії управління інноваційним потенціалом сучасного підприємства важливо вибудовувати з урахуванням положень концепції сталого розвитку, яка в даний час є одним з прогресивних підходів до реалізації бізнес-процесів.

Згідно з прогнозними оцінками показників інноваційної діяльності підприємств України на 2021 р відзначимо, що інноваційний розвиток відбувається, але повільними темпами. На державному рівні напрямки інноваційного розвитку України визначені в «Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року». Особливе значення на інноваційний розвиток надають показники фінансування, як з боку держави, так і альтернативних джерел (підприємств і

організацій). Необхідність конкурентоспроможності на світовому рівні, комерціалізації інновацій і в найкоротші терміни отримання і максимізація прибутку сприяю росту фінансування.

Розглянемо стан впровадження НТП в Україні станом на 2020 рік.

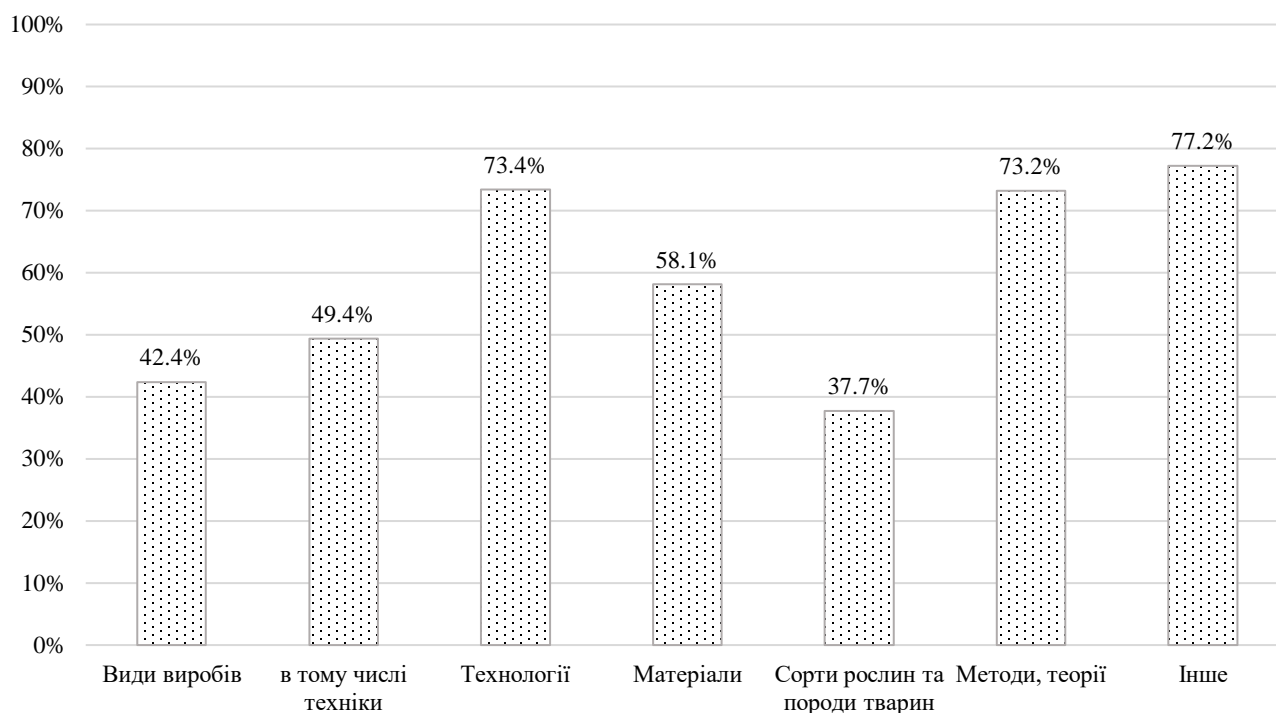

Рис. 3.2. Стан впровадження НТП в Україні станом на 2020 рік, %

З 2015 по 2020 рік збільшується число створених передових виробничих технологій, що свідчить про їх необхідність. Створення нового обладнання, машин, систем, процесів здатних прискорити процес виробництва є найбільш поширеною і необхідною чимось особливим.

Розглянемо деякі існуючі гранти міжнародних компанії, які надаються підприємствам та підприємцям в Україні станом на початок 2021 року (рис3.3).

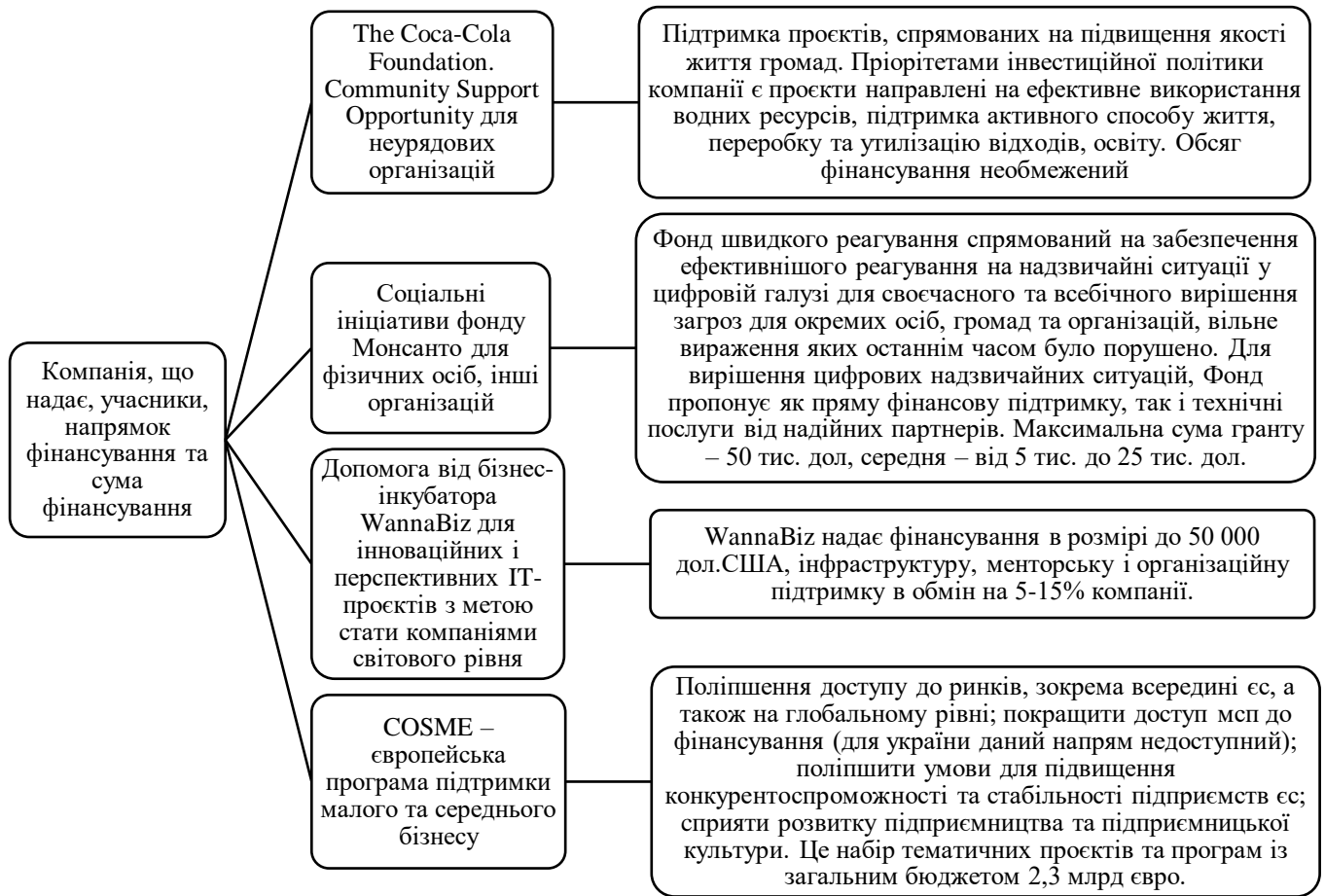

Рис.3.3. Приклад існуючих грантів міжнародних компанії, які надаються підприємствам та підприємцям в Україні станом на початок 2021 року

Зміна числа виданих патентів і поданих заявок на винаходи також визначає майбутнє виробничого проектування. При збільшенні числа виданих патентів велика ймовірність збільшення числа виробничих технологій. Однак основна складність в інноваційному процесі, як і раніше зводиться до фінансування. І хоч як мене була затребувана нова технологія, якщо вона не знаходить підтримки з боку інвесторів, готових надати фінансове забезпечення майбутнього інноваційного проекту, дана технологія так і залишиться на стадії патенту.

З плином часу скорочується число наукових кадрів і чисельність персоналу зайнятого дослідженнями і розробками. Відставання України за рівнем конкурентоспроможності на світовому ринку значною мірою обумовлено

невикористанням людського потенціалу, який володіє запасами знань і професійних навичок. У зв'язку з цим, структурна перебудова економіки, формування національної інноваційної системи та підвищення на цій основі конкурентоспроможності вітчизняної економіки не може бути досягнута без посилення уваги до більш ефективного використання трудових ресурсів, і в першу чергу вчених і фахівців в області досліджень і розробок, що становлять ядро інтелектуального потенціалу країни.

Сьогодні необхідно розставляти пріоритети інноваційного фінансування, виявляти галузі і сфери діяльності, в яких інноваційні розробки стануть передовими як на рівні підприємств і регіону, в якому воно функціонує, так і на світовому рівні в цілому.

Тому, для вітчизняних підприємств з метою реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів задля досягнення цілей сталого розвитку слід визначити механізм інвестиційно-інноваційного забезпечення сталого розвитку.

3.2 Формування механізму інвестиційно-інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств

Систематизація факторів стійкого розвитку підприємств дозволяє визначити ті сфери, які впливають на нього ззовні, а також виділити внутрішні характеристики діяльності підприємства, які можуть привести до різних результатів управління в контексті сталого розвитку. Вплив внутрішніх і зовнішніх чинників може бути позитивним і негативним. Щодо зовнішніх факторів в такому випадку мова йде про можливості, які формує зовнішнє середовище для розвитку підприємства, а також погрози, потенційно перешкоджають йому. Внутрішні чинники слід розглядати як сильні і слабкі сторони підприємства: перші можуть посилити позитивний вплив зовнішніх можливостей і нівелювати зовнішні загрози, другі, - навпаки, нівелювати

зовнішні можливості по відношенню до підприємства і посилити негативний вплив загроз.

Отже, досягненню цілей підприємства сприятиме вдосконалення інвестиційної діяльності на основі інноваційної стратегії, яка є одним із засобів досягнення цілей підприємства, що відрізняється від інших засобів: своєю новизною, перш за все, для даної компанії і, можливо, для галузі, ринку, споживачів. Інноваційна стратегія, узгоджена з загальною стратегією підприємства, задає цілі інноваційної діяльності, вибір засобів їх досягнення і джерела залучення цих коштів. Інноваційна стратегія підприємства повинна підвищувати і / або підтримувати конкурентний статус, що випускається підприємством. Реалізація інноваційної стратегії здійснюється за допомогою інноваційних інвестиційних проєктів.

Основою сучасного інвестиційного механізму є використання передового зарубіжного досвіду та інструментарію фінансово-інвестиційного аналізу, що забезпечує досягнення основних цілей і завдань підприємства.

Інвестиційний механізм забезпечує раціональний вибір цілей, завдань і шляхів найбільш ефективного формування ресурсної бази та розподілу обмежених інвестиційних ресурсів. Організація інвестиційною діяльністю дозволяє не тільки контролювати найважливіші фактори навколишнього середовища, але і забезпечує готовність до непередбачених ситуацій, що дозволяє приймати своєчасні та правильні стратегічні рішення.

Інвестиційний механізм підприємства являє собою систему принципів і методів підготовки, оцінки та реалізації найбільш ефективних інвестиційних проєктів, спрямовану на забезпечення досягнення його інвестиційних цілей.

Механізм інвестиційно-інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств наведено на рис.3.4.

Рис.3.4. Механізм інвестиційно-інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств

Головною умовою інноваційного розвитку є використання наявного потенціалу та забезпечення його зростання в тих напрямках, які можуть забезпечити реальну соціально-економічну віддачу. Від стану інноваційного розвитку залежить вибір інноваційної стратегії, тому його оцінка - необхідна операція процесу розробки стратегії. Визначення складу оціночних показників є важливим елементом методичного забезпечення оцінки інноваційного розвитку підприємства.

У зв'язку з цим в ході реалізації стратегії управління інноваційним потенціалом підприємства, орієнтованої на підвищення результативності його використання в довгостроковому періоді, важливо забезпечити не тільки необхідну кількість виробничих ресурсів, але і їх оптимальне, збалансоване використання з урахуванням впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що формувало б стійку конкурентну перевагу організації і сприятливо позначалося на її можливостях до інноваційного зростання. (Таблиця 3.1 - додаток Б)

Використання вищевикладених ресурсів інноваційного потенціалу господарюючого суб'єкта відбувається в рамках певних етапів життєвого циклу виробленої інноваційної продукції. Так наприклад, фінансові ресурси організації є основним джерелом покриття її витрат на НДДКР, виробництво і реалізацію інноваційних товарів, робіт і послуг, і, відповідно, вони беруть участь практично у всіх стадіях розробки якісно нових ідей і на всіх етапах її практичного втілення. Разом з тим, трудові ресурси роблять значний вплив на інноваційні процеси, оскільки основна частина необхідних знань втілена в людях і їх кваліфікації. Роль людського капіталу в даному сенсі важлива як на рівні окремого підприємства, так і в більш широкому масштабі. При цьому на етапах інноваційного циклу з високим рівнем інтенсивності задіяння ресурсів виникає необхідність в реалізації додаткових інструментів контролю за їх раціональним споживанням, що може бути досягнуто шляхом цілеспрямованого застосування організаційно-адміністративних, соціально-психологічних і економічних методів управління.

Слід зазначити, що успіх реалізації стратегії управління сталим розвитком інноваційного потенціалу підприємства можливо забезпечити повним завантаженням і узгодженістю системи її менеджменту.

3.3. Удосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інвестиційно-інноваційних проєктів

На сьогоднішній день методи, які використовують для оцінки ефективності інноваційних проєктів, не забезпечують на початкових стадіях відсіву явно безперспективних проєктів. Це відбувається внаслідок того, що не враховуються невизначеність і ризики інноваційних проєктів, які набагато вище, ніж в інвестиційних проєктах. Недоліком динамічних методів оцінки інноваційних проєктів виступає відсутність повного аналізу існуючих сценаріїв проєкту. Одним із способів усунення цього недоліку є своєрідний синтез дерева рішень і методу чистої приведеної вартості, який представляє собою оцінку за допомогою методу реальних опціонів (ROV - real options valuation). Метод реальних опціонів введений в літературу, як підхід, здатний подолати обмеження NPV при оцінці інвестиційних можливостей. Так як метод реальних опціонів впливає з методу фінансових опціонів, наведемо короткий опис фінансових опціонів, щоб краще проаналізувати реальні.

Метод фінансових опціонів - метод, який був задуманий, як впливає з назви, в області операцій на фінансових ринках. Фінансові опціони - інструменти, які при виплаті премії дають право купувати або продавати актив, що лежить в основі опціону (який може бути акцією або облігацією) за вказаною ціною, яка встановлена при укладанні опціону. Це право може бути здійснено на певну дату в разі європейського типу опціону або протягом певного терміну в разі американського типу опціону. У разі опціону, що дозволяє купувати акції в певний термін (колл-опціон) при покупці акції вартість базового активу може бути вище, ніж ціна, погоджена в опціон (ціна виконання), що робить використання опціону зручним, даючи позитивний виграш, який визначається різницею між ціною виконання і базовою вартістю. З іншого боку, в разі пут-опціону або опціону продажу, позитивний результат виходить в разі, якщо ціна виконання перевищує вартість базового активу

Коли ми говоримо про реальні опціони, то маємо на увазі право здійснювати операції або змінювати її характеристики протягом проекту. Саме ця здатність дозволяє зв'язати реальні і фінансові опціони. В кінцевому рахунку опціони є можливість впровадження і модифікації будь-яких проектів компанії.

Оцінка проектів методом реальних опціонів проводиться в кілька етапів. Для початку проект аналізують за коштами динамічних методів оцінки його ефективності, потім - методом дерева подій моделюють невизначеності, в яких проект розділяється на етапи і виділяють основні віхи проекту. Розраховують динамічні показники, але вже в різних варіантах, виходячи з невизначеностей проекту. Далі визначають ключові рішення для реалізації проекту, виходячи з яких приймають рішення про подальший розвиток проекту (збільшення, відстрочка розвитку, коригування стратегії, відмова від проекту).

Ключова відмінність методу реальних опціонів полягає в тому, що він враховує можливість змін умов проекту і наявність вибору альтернатив на різних етапах його реалізації.

Існуючі методи оцінки інноваційного проекту враховують лише економічний ефект від реалізації проекту внаслідок того, що методи засновані тільки на кількісних оцінках. Для повного аналізу проекту необхідно розділити процес оцінки ефективності інноваційного проекту на етапи:

1. На першому етапі інноваційні проекти оцінюють неекономічними індикаторами. Кожен показник підлягає експертній оцінці ризику, а також оцінці ризику з урахуванням ваги показника. За допомогою експертних оцінок знаходять коефіцієнт вартості кожного показника. На підставі результатів експертизи визначають рівень ризику інноваційного проекту. Перевага цього підходу - сукупність технологічних і стратегічних аспектів, а також спрощення оцінки в умовах невизначеності наукомістких інноваційних проектів.

2. На другому етапі оцінюють проекти методом реальних опціонів, використовуючи дерево подій для моделювання невизначеностей проекту.

3. На третьому етапі розраховують економічну ефективність проєкту методом дисконтування грошового потоку (показники NPV, IRR, PI, DPP).

Якісна оцінка ефективності інноваційного проєкту може бути отримана тільки за допомогою об'єднання різних методів оцінки. Для інноваційних проєктів, які реалізують такі інвестори, як держава або державні фонди, важливо мати вигідні проєкти не тільки на основі економічної оцінки, а й з точки зору поліпшення навколишнього середовища, розробки нових технологій і поліпшення позицій держави на міжнародному рівні. В управлінні інноваціями, інноваційними проєктами та інноваційними процесами спільна кількісна та якісна оцінка їх ефективності займає ключове місце [47].

Інноваційні проєкти істотно відрізняються від інвестиційних і вимагають істотних змін методів оцінки ефективності проєктів, в яких будуть відображені особливості інноваційних проєктів і їх навколишнього середовища.

Оскільки традиційні методи оцінки економічної ефективності інвестиційних проєктів не враховують комплексу наслідків, що виникають при реалізації цих проєктів: екологічних, соціальних тощо, вплив яких може звести до мінімуму комерційний ефект, то є потреба в удосконаленні методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів.

З метою вдосконалення існуючого методичного підходу оцінки економічної ефективності інвестиційних проєктів нами пропонується система показників оцінки екологічних і соціальних результатів реалізації інвестиційних проєктів.

Екологічні результати пропонується визначати за формулою:

$$ДП_{\text{екол.}} = (\sum_{t=t_0}^T U_t \cdot \alpha^t) - U_0 \quad (3.1)$$

де $ДП_{\text{екол.}}$ - екологічні результати реалізації інвестиційного проєкту;

U_t - екологічна складова надходження грошових коштів;

α - коефіцієнт дисконтування;

Ут - екологічна складова відтоку грошових коштів або витрати на природоохоронні заходи, ліквідацію аварій

Екологічна складова припливу грошових коштів визначається як оцінка попередженого економічного збитку підприємства від екологічних порушень.

Соціальні результати інвестиційного проєкту формуються за наступними напрямками:

- зниження витрат на матеріальну підтримку безробітних;
- соціальний ефект, одержуваний від збільшення припливу коштів у вигляді суми соціальних відрахувань спрямовуються на поліпшення пенсійного, соціального, обов'язкового медичного обслуговування населення;
- підвищення рівня життя населення.

Соціальний результат реалізації інвестиційних проєктів в нафтовій галузі пропонується визначати за такою формулою:

$$\text{ДПсоц.} = \text{Есоц рз} + \text{Есоц св} + \text{Есоц ВРП} \quad (3.2)$$

де Есоц рз - соціальний ефект від підвищення рівня зайнятості;

Есоц св - соціальний ефект, одержуваний від збільшення припливу коштів у вигляді суми соціальних відрахувань;

Есоц ВРП- соціальний ефект, одержуваний при інвестуванні в зв'язку з ростом валового регіонального продукту.

Після проведення оцінки інвестиційного проєкту за трьома складовими (комерційної, екологічної та соціальної) необхідно оцінити інтегральний ефект. Для оцінки інтегрального ефекту інвестиційного проєкту пропонується використовувати метод вагових коефіцієнтів. Для визначення вагових коефіцієнтів пропонується використовувати метод аналізу ієрархій. Інтегральний ефект являє собою

розрахункову величину, пропонується вибирати інвестиційні проекти з максимальним інтегральним ефектом.

Висновки до розділу 3

Формування оптимальної структури інвестиційної діяльності промислового підприємства в умовах нестабільності бізнес-середовища має вирішальну роль для їх сталого розвитку. Світова практика розробки і реалізації державної стратегії інноваційного розвитку національної економіки та освоєння виробництва в сфері сучасних високотехнологічних виробів і конкурентоспроможних технологій свідчить про формування усіма розвиненими та країнами, що розвиваються, переліку пріоритетних напрямків науки і техніки і галузей, де з максимально можливою участю національної науки і промисловості, навчанням і підготовкою власного персоналу фахівців і робітників реалізуються довгострокові програми і великі інноваційні проекти і програми.

Основою сучасного інвестиційного механізму є використання передового зарубіжного досвіду та інструментарію фінансово-інвестиційного аналізу, що забезпечує досягнення основних цілей і завдань підприємства. Головною умовою інноваційного розвитку є використання наявного потенціалу та забезпечення його зростання в тих напрямках, які можуть забезпечити реальну соціально-економічного віддачу. В ході реалізації стратегії управління інноваційним потенціалом підприємства, орієнтованої на підвищення результативності його використання в довгостроковому періоді, важливо забезпечити не тільки необхідну кількість виробничих ресурсів, але і їх оптимальне, збалансоване використання з урахуванням впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що формувало б стійку конкурентну перевагу організації і сприятливо позначалося на її можливостях до інноваційного зростання.

На сьогоднішній день методи, які використовують для оцінки ефективності інноваційних проєктів, не забезпечують на початкових стадіях відсіву явно безперспективних проєктів, тому є потреба в удосконаленні методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів. З метою вдосконалення існуючого методичного підходу оцінки економічної ефективності інвестиційних проєктів нами була запропонована система показників оцінки екологічних і соціальних результатів реалізації інвестиційних проєктів за трьома складовими (комерційної, екологічної та соціальної). Для визначення вагових коефіцієнтів пропонується використовувати метод аналізу ієрархій. Інтегральний ефект являє собою розрахункову величину, пропонується вибирати інвестиційні проєкти з максимальним інтегральним ефектом.

ВИСНОВКИ

Термін «сталий розвиток» може застосовуватися на будь-якому рівні досліджень економічних явищ і процесів, що визначається єдністю базових методологічних підходів, схожістю властивостей і мотиваційних проблем сталого розвитку на макро- і мікрорівні. Існує ряд проблем, що негативно впливають на стійкість розвитку виробництв в економіці, а саме - дефіцит кадрів, низька продуктивність праці і повільний процес відновлення виробництв в ключових галузях.

Принципи сталого розвитку, що не суперечать сучасним методам управління виробництвом, що доповнюють і уточнюють їх, можуть бути використані в якості методологічної основи концепції сталого розвитку. Суть принципу сталого розвитку для кожної країни, її окремих регіонів полягає в тому, щоб побудувати економіку, яка задовольняла б потреби і законні бажання людей, але при цьому її зростання вписувався б в межі екологічних можливостей нашої планети.

Інвестиційні ресурси є важливим фактором розвитку економіки будь-якої країни. Розвиток інноваційної сфери за рахунок збільшення інвестування сприяє підвищенню рентабельності виробництва, продуктивності роботи, а також поліпшенню якості продукції. Від інноваційної активності залежить економічне становище і конкурентоспроможність підприємств, можливість зміцнення та оновлення їх матеріальної бази та положення на ринку, забезпечення ефективного розширеного відтворення, прибутковості підприємств і рішення соціально-економічних проблем

Сучасні методи, використовувані для оцінки ефективності інвестиційних проєктів, в найбільшій мірі орієнтовані на кількісну оцінку, мають свої переваги і недоліки. При створенні і реалізації проєкту інвестування необхідно враховувати інноваційні, комерційні, техніко-технологічні, фінансові ризики.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що концептуальні положення сталого розвитку реалізуються на рівні українських і зарубіжних підприємств. Серед українських підприємств, які активно проводять заходи сталого розвитку: група підприємств Метінвест, ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПАТ «УКРНАФТА», АТ «Укрпошта», АТ «Фармак», ПАТ «Київстар», ПАТ «Миронівський Хлібопродукт» та багато інших. Обсяги витрат на інвестицій галузей промисловості України виросли за 5 років на 102,95%.

В Україні частка інноваційних підприємств з 2015 по 2019 рік скоротилась на 1,5%, при цьому рівень витрат виріс на 2,95%. Обсяги витрат на інвестицій галузей промисловості України виросли за 5 років на 102,95%). Нами було розглянуто приклад міжнародних інноваційно-інвестиційних проєктів, який був реалізований Федерацією канадських муніципалітетів та в якому прийняли участь 4 українських міста: Вінниця, Кременчук, Мелітополь та Івано-Франківськ. Серед підприємств-учасників був ПрАТ «МХП». ПрАТ «МХП» реалізовує інвестиційні проєкти як у сфері енергетики так і у виробництві. ПрАТ «МХП» прагне до сталого розвитку, тому компанія складає нефінансову звітність для цільової аудиторії, зокрема, інвесторів.

В більшості зарубіжних країн основними методами активізації інвестиційно-інноваційної діяльності з боку держави є: податкове стимулювання, амортизаційна політика; прямі бюджетні дотації організаціям, яке освоює нові види продукції. Податкові заходи надають сильний стимулюючий ефект в США, Канаді та Австрії, де спостерігається реакція на зменшення вартості НДДКР збільшенням витрат на них. Так, в США до 40-60% неоподатковуваної прибутку спрямовується в сферу НДДКР на оновлення виробництва.

Формування оптимальної структури інвестиційної діяльності промислового підприємства в умовах нестабільності бізнес-середовища має вирішальну роль для їх сталого розвитку. Світова практика розробки і реалізації державної стратегії інноваційного розвитку національної економіки та освоєння виробництва в сфері сучасних високотехнологічних виробів і конкурентоспроможних технологій свідчить

про формування всіма розвиненими та країнами, що розвиваються переліку пріоритетних напрямків науки і техніки і галузей, де з максимально можливою участю національної науки і промисловості, навчанням і підготовкою власного персоналу фахівців і робітників реалізуються довгострокові програми і великі інноваційні проекти і програми.

Основою сучасного інвестиційного механізму є використання передового зарубіжного досвіду та інструментарію фінансово-інвестиційного аналізу, що забезпечує досягнення основних цілей і завдань підприємства. Головною умовою інноваційного розвитку є використання наявного потенціалу та забезпечення його зростання в тих напрямках, які можуть забезпечити реальну соціально-економічну віддачу. В ході реалізації стратегії управління інноваційним потенціалом підприємства, орієнтованої на підвищення результативності його використання в довгостроковому періоді, важливо забезпечити не тільки необхідну кількість виробничих ресурсів, але і їх оптимальне, збалансоване використання з урахуванням впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що формувало б стійку конкурентну перевагу організації і сприятливо позначалося на її можливостях до інноваційного зростання.

На сьогоднішній день методи, які використовують для оцінки ефективності інноваційних проектів, не забезпечують на початкових стадіях відсіву явно безперспективних проектів, тому є потреба в удосконаленні методичних підходів до оцінювання ефективності міжнародних інноваційно-інвестиційних проектів. З метою вдосконалення існуючого методичного підходу оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів нами була запропонована система показників оцінки екологічних і соціальних результатів реалізації інвестиційних проектів за трьома складовими (комерційної, екологічної та соціальної). Для визначення вагових коефіцієнтів пропонується використовувати метод аналізу ієрархій. Інтегральний ефект являє собою розрахункову величину, пропонується вибирати інвестиційні проекти з максимальним інтегральним ефектом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року: Аналітична доповідь. – К. : Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. – 84 с.
2. Васильєва О. І., Васильєва Н. В. Концептуальні засади сталого розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 8. С. 74–78.
3. Василевська А. Управління проектами підприємства із використанням інформаційних технологій. *Вісник КНТЕУ*. 2015. № 1. С. 99–105.
4. Войтко С. Реалізація освітнього та промислового потенціалів України у глобальних умовах Індустрії 4.0. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. №16. 2019. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.182743> (дата звернення: 05.05.2021).
5. Глобальні цілі сталого розвитку 2030. URL: [http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цілі_web\(2\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цілі_web(2).pdf). (дата звернення: 05.05.2021).
6. Гончарова Н.М. Аналіз методичних підходів до оцінювання ефективності інвестиційних проектів. *Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка*. 2018. №19. С.394-400.
7. Гриценко А.А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 2. С. 9–23.
8. Гулик Т.В., Горб Є.Ю. Методи оцінки ефективності інвестиційні проектів з урахуванням ризиків в умовах невизначеності. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. №6. С.100-106.
9. Денисенко М., Бродюк І., Сташенюк Д. Основні положення формування інвестиційно-інноваційної стратегії підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 22. С. 17–20.
10. Диба О., Гернего Ю. Інноваційний проект: теорія та проблеми фінансового забезпечення. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. № 20. С. 49–63.

11. Драгомирецька Н. Концепції сталого розвитку: теоретико-історичний аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. №40. С. 6–12.
12. Дюк Ф.Ф. Соціальна відповідальність у розвитку сільськогосподарських підприємств: значення і аспекти оцінки. *Агросвіт*. 2020. № 5. С. 11–16.
13. Єгорова О. М. Методичні засади оцінки ефективності інвестиційної діяльності торговельного підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 7(1). С. 263-269.
14. Єпіфанова І., Гладка Д. Інноваційний потенціал підприємства: сутність, складові та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 354–360.
15. Загорський В. С. Концептуальні основи формування системи управління сталим розвитком еколого-економічних систем [Текст] : монографія / В. С. Загорський. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 336 с.
16. Зельдіна О. Поняття інвестиційно-інноваційної моделі в умовах сталого розвитку економіки України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 7. С. 83–88.
17. Єрмак С. О. Дескриптивні характеристики інклюзивного зростання як інноваційного вектора соціально-економічного розвитку країни. *Проблеми економіки*. 2017. №4. С. 8–14.
18. Зайцева Л. О. Складові концепції сталого розвитку. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7401> (дата звернення: 05.05.2021).
19. Закон України Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року від 07.08.2018 № 9015 : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html
20. Інноваційний менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. / О.А. Гавриш, В.В. Дергачова, К.О. Бояринова, О.В. Гук, Ж. Жигалкевич, М.О. Кравченко. – Київ : НТУУ “КПІ”, Вид-во “Політехніка”, 2016. 392 с.
21. Коваленко А. О. Стратегічне планування сталого розвитку України. Київ: ПрофКнига, 2018. 424 с.

22. Концептуальні основи формування системи управління сталим розвитком еколого-економічних систем [Текст] : монографія / В. С. Загорський. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 336 с
23. Крамаренко К.М. Особливості формування стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №3 (69). С.58-61.
24. Крамаренко К. Сучасні підходи до формування і використання інвестиційного потенціалу країни. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 27(1). С. 59–61.
25. Крамарчук С.П., Лубкей Н.П. Теоретичні аспекти управління інноваційним проектом на вітчизняних підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання*. 2018. №23. С. 252-255.
26. Кухарук А., Змітрович Д. Формування конкурентних переваг підприємства з урахуванням положень концепції сталого розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 15. Ч. 2. С. 46–48.
27. Ляшук К.П. Концепція сталого розвитку як базис корпоративної соціальної відповідальності у бізнесовому середовищі України. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. №1. С. 121-129.
28. Манаєнко І.М. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики: монографія – Київ: НТУУ «КПІ», 2016. 157 с.
29. Молоканова В. М. Моніторинг практичної реалізації стратегії сталого розвитку в Україні. *Аспекти публічного правління*. № 11. 2018. С. 85-92.
30. Наконечна О. Формування та реалізація інноваційно-інвестиційної стратегії стійкого розвитку підприємства. *Економіка та держава*. 2015. № 4. С. 48–51.
31. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.05.2021).

32. Петруха С. В., Стахов Б. В. Сучасні виклики сталому розвитку аграрного сектору економіки України: теоретико-концептуальні аспекти. *Агросвіт*. 2020. № 8. С. 49–71.
33. Пилипенко С.М. Стратегічне управління підприємством на засадах концепції сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. № 21. 2020. С. 79-85.
34. Пилипенко С.М. Стратегічне управління підприємством на засадах концепції сталого розвитку. *Мукачівський державний університет. Серія: економіка і суспільство*. 2019. № 20. С.352-358.
35. Попова О.Л. Інклюзивний розвиток: нова концепція чи оновлення концепції сталого розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2020. № 1. С. 128–141.
36. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія / Ю.М. Харазішвілі; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2019. 304 с.
37. Смирнова І. І. Сталий розвиток в Україні: теоретичні аспекти. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1. С. 10-14.
38. Скоробогатова Н. Є. Концептуальні засади формування сталого розвитку суспільства в контексті Індустрії 4.0. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2019. № 16. С. 388-400.
39. Сокіл О. Г. Концептуальні основи сталого розвитку в економічних та облікових теоріях. *Ефективна економіка*. 2016. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_10_30 (дата звернення: 05.05.2021).
40. Ханова О. В., Скібіна С. О. Сталий розвиток країн ЄС: методика й індикатори оцінюванн. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 20–32.
41. Хаустова В. Є., Омаров А.О. Концепція сталого розвитку як парадигма розвитку суспільства. *Проблеми економіки*. 2018. № 1. С. 265-273.
42. Чех Л.М., Корогодова О.О. Інноваційний розвиток економіки України в умовах індустрії 4.0. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2020. № 14. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/205849> (дата звернення 10.05.2021).

43. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку. М.: Прогрес, 1982. 355 с.
44. Hu Ruifa. China's agricultural innovation system: Issues and Reform // Improving Agricultural Knowledge and Innovation Systems: OECD Conference Proceedings, OECD. 2012. P. 63–74.
45. Genevieve Ferone, Dominique Deabas, Anne-Sophie Genin. — Ce que development durable veut dire, 2004. — 124 p.
46. Fortune's Change the World list: Companies that are doing well by doing good. — September 1, 2015.
47. Francesco Cassol. Approcci e strumenti per la valutazione delle aziende high-tech: un'analisi empirica delle IPO Italiane. Padova, 2016. – 40 p.
48. Epstein Marc J. Making sustainability work: best practices in managing and measuring corporate social, environmental and economic Impacts. — UK: Greenleaf Publishing Limited, 2008.
49. Hitchcock D., Willard M. The business guide to sustainability: practical strategies and tools for organizations. — UK and USA: Earthscan, 2009.
50. Сайт статистики звітностей організацій України URL: <https://smida.gov.ua/>

ДОДАТКИ

Додаток А – Таблиця 2.1

Топ 10 найбільш стійких компаній згідно з інформацією, представленою в журналі Fortune [2]

№	Компанія	Опис	Розташування
1	Vodafone Group plc	британська компанія, один з найбільших в світі операторів стільникового зв'язку	Ньюбері, графство Беркшир
2	Alphabet Inc	Холдинг, володіє декількома компаніями, що раніше належали Google Inc, і самої Google Inc в тому числі. На чолі холдингу знаходяться співвісно-Ватель Google Ларрі Пейдж і Сергій Брін	Маунтін-В'ю, Каліфорнія, США
3	Toyota Motor Corporation	найбільша японська автомобілебудівна корпорація	Тойота, Аїті, Японія
4	Wal-Mart Stores, Inc	американська компанія-Ретей-лер, керуюча найбільшою в світі роздрібною мережею	Бентонвілл, штат Арканзас, США
5	Enel	міжнародна компанія, що займається виробництвом і розподілом електроенергії і газу	Рим, Італія
6	Glaxo Smith Kline plc	британська фармацевтична компанія, одна з найбільших в світі	Брентфорд, Великобританія
7	Jain Irrigation Systems	виробляє інтегровані системи автоматизації зрошення	Джалгаон, Індія
8	Cisco	американська транснаціональна компанія, що розробляє і продає мережеве обладнання	Сан-Хосе, Каліфорнія, США
9	Novartis International AG	транснаціональна фармацевтична корпорація, виробник фармацевтичних препаратів	Базель, Швейцарія
10	Facebook	одна з найбільших соціальних мереж в світі	Менло-Парк, Каліфорнія, США

Пріоритетні напрямки управління елементами інноваційного потенціалу підприємства

Елемент інноваційного потенціалу підприємства	Методичний інструментарій, спрямований на підвищення ефективності використання окремого елемента інноваційного потенціалу
Нормативно-правові ресурси	Розвиток і наповнення нормативно-правової бази організації в частині здійснення інноваційної діяльності. Синхронізація вмісту локальних документів підприємства із зовнішньою нормативно-правовою документацією в області НДДКР.
Інформаційні ресурси	Оптимізація збору, обробки та зберігання інформації про реалізовані інноваційні проекти, отриманої із зовнішніх і внутрішніх джерел підприємства. Підвищення ефективності використання внутрішньої науково-технічної, економічної і комерційної інформації підприємства в сфері НДДКР. Розвиток інформаційної системи організації, спрямоване як на забезпечення вільного доступу зацікавленим внутрішнім користувачам до відкритих даними підприємства про процеси розробки відкритих інновацій, так і забезпечення захисту інформації, пов'язаної з результатами НДДКР і об'єктами інтелектуальної власності підприємства.
Організаційно-адміністративні ресурси	Забезпечення чіткості викладу інструкцій і розпоряджень щодо напрямків і методів використання інноваційного потенціалу підприємства. Досягнення високої дисциплінованості та злагодженості роботи в трудовому колективі. Розумне делегування повноважень і забезпечення контролю за прийнятими управлінськими рішеннями щодо використання інноваційного потенціалу господарюючого суб'єкта. Удосконалення організаційної структури підприємства.
Фінансові ресурси	Збільшення частки власних фінансових коштів підприємства, що спрямовуються на забезпечення НДДКР. Оптимальне співвідношення обсягів залучених асигнувань, позикових коштів і венчурного інвестування, що надаються державою і фондами підтримки підприємництва для розвитку інноваційної діяльності. Підвищення інвестиційної привабливості. Удосконалення підходів до бізнес-планування.
Матеріально-технічні ресурси	Модернізація матеріально-технічної бази підприємства, оснащення підрозділів, зайнятих в НДДКР, достатньою кількістю сучасної техніки і обладнання, допоміжними і підсобними предметами праці. Наукова організація робочих площ.
Технологічні ресурси	Використання передових технологій при розробці, виробництві і реалізації інноваційної продукції. Впровадження науково-обґрунтованого підходу до організації технологічних процесів в сфері НДДКР. Поєднання цілей досягнення високих результатів інноваційної діяльності та принципів стійкості виробничого процесу
Трудові ресурси	Організація курсів підвищення кваліфікації для співробітників підприємства, майстер-класи з освоєння технік креативного мислення. Розвиток корпоративної культури підприємства і стимулювання прихильності кадрів до підприємства. Підвищення рівня кваліфікації персоналу та його мотивації до здійснення інноваційних перетворень.